

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Gruber

KELTSKÉ KŘESŤANSTVÍ NA BRITSKÝCH OSTROVECH

Vedoucí bakalářské práce: **Dr. Gorazd Josef Vopatrný**

Studijní program: **Teologie křesťanských tradic**

Rok: **2015**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Keltské křesťanství v Británii napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V Bílé Vodě u Javorníka dne 19. dubna 2015.

Chtěl bych poděkovat doc. ThDr. Gorazdovi J. Vopatrnému Th.D. za vlídné a moudré vedení, Mgr. Josefu Florkovi IKV za vytvoření příznivých podmínek ke studiu, RNDr. Ivaně Macháčkové CSc. a Ing. Mgr. Darině Bártové Ph.D. za kritické připomínky a korekturu, jakož i mým přátelům doc. ThDr. Ivanu O. Štampachovi a Pavlovi Sedláčkovi za podporu a inspiraci.

Na prvním místě, samozřejmě, patří můj dík Bohu Stvořiteli, Vykupiteli a Obnoviteli.

1. Obsah

1. Obsah.....	3
2. Anotace.....	4
3. Úvod.....	4
4. Předkřesťanská Británie	5
5. Počátky křesťanství v Británii.....	7
5.1. Do roku 313.....	7
5.2. V letech 313-450	8
6. Keltská církev v Británii.....	10
6.1. Mnišský charakter britské církve	10
Exkurz 1: Ostrovy jako posvátné místo	14
6.2. Duchovní cesta britského mnišství.....	15
6.3. Britská církev a Anglosasové.....	18
6.4. Synoda ve Whitby a její důsledky.....	20
7. Království Gwynedd	21
7.1. Mýtické počátky.....	21
7.2. Cuneddova dynastie (450-634)	22
7.3. Světci Gwyneddu	26
8. Cadwallader Fendigaid – osoba historická.....	29
8.1. Rodokmeny	30
8.2. Letopisy.....	31
8.3. Velšské Triády.....	32
9. Cadwallader Fendigaid – osoba mesiánská.....	34
9.1. Myrddinovy prorocké básně.....	34
9.2. Proroctví o Cadwalladerovi.....	35
10. Cadwallader Fendigaid v díle Geoffreye z Monmouthu	38
Exkurz 2.: Cynan.....	40
11. Závěr.....	41
12. Použité zdroje.....	44
12.1. Primární zdroje.....	44
12.2. Sekundární zdroje.....	45

2. Anotace

Práce přibližuje specifika a osudy keltského křesťanství na Britských ostrovech v 1.-7. století. Větší pozornost bude věnována waleskému království Gwynedd, jeho králům a osobnostem světců, z nich pak zejména Cadwalladerovi Fendigaidovi.

This thesis describes specific features and fate of Celtic Christianity on British islands in the 1st – to 7th century. Attention will be paid to the Welsh kingdom Gwynedd, its kings and saints, especially to Cadwallader Fendigaid.

3. Úvod

Pro téma bakalářské práce jsem se rozhodl z důvodu mnohaletého zájmu o Kelty, jejich historii, kulturu a náboženství, vědom si samozřejmě toho, že jde o látku často zpracovávanou a popularizovanou, kde sotva bude možné odhalit něco, co dosud nikdo neobjevil. Cílem práce je načrtnout obraz křesťanství, které se vyvinulo v částečné izolaci od římské církve v královstvích britských Keltů.

Protože pravopis a přepis velšských jmen v pramenech silně kolísá, budu ve vlastním textu – nikoli v citacích – užívat jednotný tvar, v literatuře obvyklý, např. Cadwallon, Cadwallader, Cynan.

4. Předkřesťanská Británie

„Byli to otrokáři, kteří obchodovali s válečnými zajatci a s původním obyvatelstvem z doby bronzové, pustošili polnosti a dobytek zneprátených kmenů a znásilňovali jejich ženy, síně svých sídel zdobili uřezanými hlavami svých nepřátel a praktikovali krevní mstu, která mohla trvat po mnoho generací.“ (Shirley Toulson)¹

Indoevropské kmeny, souhrnně nazývané Kelty (ř. *Keltoi*), se usazovaly v Británii snad už od roku 1200 př. Kr. Antičtí spisovatelé (Polybios, Strabón) znali Británii a Irsko jako „Pretanské ostrovy“, jejich obyvatelé se tedy nazývali „Pretani“, zřejmě podle sebeoznačení severobritských Piktů – „Priteni“. Ve velšských písemných památkách je ostrov nazýván „Prydein“.² Středověké klerické kruhy (např. Nennius, Geoffrey z Monmouthu) odvozovali latinský název „Britania“ od Bruta, eponymního praotce Britů (Britonů), původem z homérské Tróje.

Britské ostrovy už podle nejstarších zpráv byly významným dodavatelem cínu (odtud i jejich řecký název *Kassiteridés*); vysoké úrovně britští Keltové dosáhli při zpracování vlny a bronzové výrobky (např. zrcadla) od 1. st. př. Kr. do poloviny 1. st. po Kr. jsou pokládány za mistrovská díla.³

Pozoruhodnou třídou v kmenových společenstvích Keltů (jak kontinentálních, tak ostrovních) byli druidové. Jednalo se o vrstvu duchovních vůdců, jejichž vzdělání zahrnovalo i filosofii, přírodní vědy a znalost zákonů. Po připojení Galie k římské říši bylo působení druidů potlačováno výnosy císařů, spíše z důvodů politických (odpor vůči Římu) než etických (kruté obřady).⁴ Právě s druidy je spojována keltská víra ve stěhování duší (duše migrovala z našeho světa do podsvětí a zase naopak). Už antičtí filosofové neponechali bez povšimnutí zřejmou podobnost tohoto učení s doktrínou pythagorejské školy. Zda čerpali pythagorejci od Keltů nebo naopak, lze sotva rozhodnout, když ještě existuje další možnost, že se totiž obě duchovní nauky mohly vyvinout nezávisle na sobě.⁵

¹ Toulson, S., *Keltský rok*, Praha, 1998, str. 13.

² Ellis, P. B., *Keltové. První tisíciletí keltských dějin*, Praha, 1996, str. 130-133.

³ Ellis, P. B., *Keltové*, str. 130.135.

⁴ Vopatný, J. G., *Keltské křesťanství*, Červený Kostelec, 2010, str. 16-18.

⁵ Ellis, P. B., *Keltové*, str. 85-87.

Důležitou společensko-duchovní roli hráli mezi Kelty také bardové, skladatelé a interpreti písní. V Británii se udrželi i v křesťanské společnosti, mnich Nennius (9. st.) uvádí jménem čtyři nejslavnější – jsou to Neirin (Aneurin), Taliesin, Bluchbard a Cian.⁶

Ačkoli snad Keltové věřili v jednoho „otce bohů“, uctívali celou plejádu božských bytostí,⁷ které – podle zachyceného podání autorů z Irska a Walesu, zaznamenávajících v křesťanských dobách pohanské mýty – působí bezmála lidsky: jsou to hrdinové, zranitelní a někdy umírající, obdaření ovšem kouzelnou mocí nebo zvláštnostmi (např. obří postava). Jsou spjati s konkrétními místy – prehistorickými mohylami, hradišti. Podobně jako olympští bozi v Iliadě, nejsou ani keltští bohové a bohyně vždy vzorem ctnosti, dopouštějí se hanebností a někdy za ně i pykají. Dalibor Antalík⁸ se domnívá, že keltská církevní tradice historizovala některé z uctívaných božstev do podoby křesťanských světců (sv. Taran apod.), jiní se stali ve středověku pohádkovými postavami. To je případ boha, známého z římských nápisů jako Maponos, který jako Mabon ap Modron („Chlapec, syn Matky“) vystupuje ve velšských příbězích krále Artuše. Jménem Mabon je také zřejmě ve velšské básni *Hŷl Mojžíšova* označeno dítě Ježíš.⁹

V Británii prošla keltská společnost – po roce 43 po Kr., kdy vojska římského císaře Claudia započala s dobýváním ostrova¹⁰ – několik staletí trvající romanizací, která narušila původní kmenovou strukturu:

„Keltští kmenoví náčelníci se stali římskými statkáři nebo příslušníky úřednické šlechty. Romanizace byla součástí oficiální politiky a římský historik Tacitus psal už kolem roku 80, že mladí Britové se učí latinsky, nosí římské tógy a oblíbili si lázně.“¹¹

V britských městech a vojenských osadách se – s novou kulturou – šířily i nové kultury. Kromě božstev nesporně keltského původu (Bellinus, Brigantia) tam byla uctívána božstva tradičně římská (Minerva, Volcanus), i božstva převzatá z Východu (Mithra, Astarte). Někteří

⁶ Nennius, *Historia Brittonum* (62) in: <http://www.fordham.edu/halsall/basis/nennius-full.asp> (navštíveno 10. 12. 2014).

⁷ Ellis, P. B., *Keltové*, str. 20. Ke keltské mytologii viz více: Clasurová, I., *Keltské mýty: Člověk a jeho Jiný svět*, Praha, 2001.

⁸ Antalík, D., *Náboženství Keltů před christianizací*, Dingir 1/2002.

⁹ Maponos in: <http://www.maryjones.us/jce/maponos.html> a Mabon in: <http://www.maryjones.us/jce/mabon.html>.

¹⁰ Proti britským kmenům ovšem bojoval už o století dříve Julius Caesar. Srv. „*Napadl rovněž Britány, předtím neznámé, přemohl je a vymohl z nich peníze i rukojmí.*“ (*Božský Julius 25*) in: Suetonius, *Životopisy dvanácti císařů*, Praha 1966, str. 30.

¹¹ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, cit. in: Vopatrný, G., *Keltská církev v prvním tisíciletí a její spiritualita*, Praha, 2002, str. 9.

bohové jsou doloženi pouze jediným nápisem a jejich funkce není zcela zřejmá (např. Abodinus z Godmanchesteru, snad místní božstvo, spojené popřípadě s pramenem či potokem v dané lokalitě). Svě ctitele měla i bohyně Britannia, ačkoli její kult, jak se zdá, se omezil na severní část romanizovaného území, a pochopitelně také Roma Aeternae, Věčný Řím.¹² Ke všem těmto náboženstvím na britských ostrovech pak přibylo – snad ještě v prvním století po Kr. – další, zrozené v okrajových částech Římské říše, v Galileji a Judeji, za vlády prvních císařů. Tomuto kultu měly nakonec všechny ostatní podlehnout.

5. Počátky křesťanství v Británii

5.1. Do roku 313

„Prvním (tj. ze tří blahoslavených knížat) byl Bendigeidvran, syn Llyra Lleadiatha, který jako první přinesl víru v Krista Cambrijcům, když byl před tím sedm let rukojmím pro svého syna Caradoga, kterého Římané vsadili do vězení poté, co byl zrazen léčkou, podvodem a spiknutím Aregweddy Foedawg.“¹³ (Triáda 35)

Zpráva z *Velšských Triád*, která informuje o příchodu křesťanství do Walesu, zásluhou Bendigeidvrana, nemusí mít nutně velkou historickou hodnotu, vzhledem k zjevně mýtické existenci obřího krále.¹⁴ Gildas Moudrý, mnich, píšící v 6. st., dosvědčuje příchod křesťanství do Británie už za časů císaře Tiberia (vládl 14-37 po Kr.), neuvádí však konkrétní jména misionářů.¹⁵

Je dochováno vyprávění Williama z Malmesbury v knize *De Antiquitate Glastoniensis ecclesiae* o Josefovi z Arimatie, který měl založit se dvanácti učedníky první proutěnou křesťanskou svatyni v Glastonbury (*Glastonia*), ačkoli právě tato pasáž může být pozdější interpolací.¹⁶ Caradogova *Vita Gildae*¹⁷ z let 1130-1150 zmiňuje mnišskou komunitu v Glastonbury už pro první polovinu 6. století, ale teprve s wessexským králem Inou se kolem roku 708 dostáváme na relativně pevnou historickou půdu.¹⁸

¹² *The Gods of Roman Britain* in: <http://www.roman-britain.org/romano-british-gods.htm>

¹³ *Triad of Ynys Prydein* in: www.kingarthur.justwizzard.com/Triads.html (navštíveno 3.2. 2015).

¹⁴ Vlčková, J., *Encyklopedie keltské mytologie*, Praha: Libri, 2002, str. 44-45.

¹⁵ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 12. Srv. Gildas, *De Excidio Britanniae Conquestu* 8. in: www.maryjones.us/ctexts/gildas02.html (navštíveno 5. 2. 2015).

¹⁶ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 12. Též. Farmer, D. H., *Oxfordský lexikon svatcov*, Bratislava, 1996, str. 134-135.

¹⁷ „Gildas (...) opustil ostrov, vyplul na palubě malé lodi, a ve velkém zármutku se dopravil do Glastonie v době, kdy Letní zemi vládl král Melvas. Byl přijat s velkými počtami opatem z Glastonie, i učil bratry i rozptýlený lid, která rozsívat vzácné símě nebeského učení. Tam také sepsal dějiny králů Británie.“ *The Life of Gildas* in: <http://maryjones.us/ctexts/gildas06.html> (navštíveno 15. 6. 2014).

¹⁸ Vopatrný, *Keltská církev*, str. 12. *Anglosaské kroniky* zmiňují k roku 688 (tehdy nastoupil Ina po Caedwallovi na trůn) založení glastonburského kláštera, z textu vyplývá, že samotný akt spadá do pozdějšího období, před

Beda Ctihodný v *Církevních dějinách národa Anglů* (I., 4.) uvádí zprávu, kterou zřejmě převzal z *Liber Pontificalis*, týkající se britského krále Lucia. Ten požádal římského biskupa Eleutheria (2. pol. 2. st.) o křest. Podle Adolfa Harnacka se jedná o písařský omyl, o záměnu Británie s pevností Brittium, jemuž v uvedené době vládl římský vazal Lucius Aelius Septimus Megas (Abgar IX.).¹⁹ Lleirwg, syn Coelův, kterému je připisována ve *Velšských Triádách* (35) stavba prvního kostela v Británii, je zřejmě další zmínkou o Bedově Luciovi, byť už poměrně pozdní.²⁰

Za nejstarší nezpochybnitelný doklad křesťanství v Británii můžeme považovat až Tertullianovu zprávu ve spisu *Adversus Judaeos*, z doby kolem roku 200, o místech, která jsou nedostupná Římanům, ale poddaná už Kristu.²¹ Od 3. století pak lze předpokládat fungující církevní strukturu přinejmenším ve větších městech (Londonium, Eburacum). J. A. Duke má za pravděpodobnější, že se zde křesťanství rozšířilo spíše zásluhou obchodníků než vojáků²².

Pronásledování křesťanů, k nimž docházelo v Římském impériu – ať už jako projev spontánní nenávisti soukromých osob, nebo na přímé nařízení vlády – měla své mučedníky i v Británii. Byl to především Alban ve Verulamiu (St Alban) a Aaron a Julius v *urbs legionum*, které se tradičně ztotožňuje s Chesterem.²³ V návaznosti na Gildu klade Beda jejich mučednictví do posledních let Diocletianovy a Maximianovy vlády (303-304) nebo do následujícího desetiletí, N. Chadwick předpokládá časnější období (250-260).²⁴ V roce 313 pak tzv. Edikt milánský, vydaný Konstantinem Velikým, zaručoval křesťanům právo vyznávat svobodně svou víru.

5.2. V letech 313-450

K počátku 4. století (314) máme doloženy tři biskupy – Eboria z Eburacu (York), Restituta z Londonia (Londýn) a Adelfia (snad z Lincolnu či Colchesteru) – kteří v galském Arles

tím, než se tento wessexský král vzdal vlády a odešel jako poutník do Říma. *Anglo Saxon Chronicle* in: <http://www.britannia.com/history/docs/676-75html> (navštíveno 3. 2. 2015).

¹⁹ Op. cit., str. 12.

²⁰ Heslo *Lucius* (16) *Christian Classics Ethereal Library* in: www.org/ccel/wace/biodict.html?term-Lucius16 (navštíveno 2.1.2015).

²¹ „*Britannorum inaccessa Romanis loca Christo vero subdita*.“ Cit. in: Chadwick, *The Age of the Saints*, str.12.

²² Vopatrný, G., *Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita*, Brno, 2002, str. 13, a pozn.28 na str. 120.

²³ Není však vyloučeno, že se jedná o dnešní York. Viz. PJC Field, *Gildas and the City of Legions* in: *Heroic Age*, Issue 1, Spring/Summer 1999., www.heroicage.org/issues/1/hagcl2.htm (navštíveno 30.11.2014).

²⁴ Chadwick, N., *The Age of the Saints in the Early Celtic Church*, London, 1961, str. 12-13.

zasedali na protidonatistickém sněmu. Jiní britští biskupové se pak zúčastnili synodu v Rimini, svolaném císařem Constantiem roku 359.²⁵

Na konci 4. století se – podle Bedy Ctihodného²⁶ v Římě vysvěcený – britský biskup Ninnian vydává na sever ostrova, aby hlásal Kristovo učení mezi jižními Pikty. Zde také vybudoval kamenný kostel, zasvěcený svatému Martinovi z Tours, nazvaný *Candida Casa* („Bílý dům“). Je možné, že první (nedochovaný) Ninnianův životopis vznikl pod patronací biskupa Pecthelma („Strážce Piktů“).²⁷

V roce 410 se stáhly z Británie římské vojenské jednotky. V té době už docházelo k napadání ostrova Iry ze západu (při jedné takové loupežné výpravě byl odvléčen šestnáctiletý Patrik, pozdější apoštol Irska)²⁸, Pikty ze severu a k východnímu pobřeží připlouvaly lodě germánských přistěhovalců z kontinentu.²⁹ Gildas spojuje příchod první vlny těchto germánských osadníků – Jutů – s neprozíravým pozváním „hrdého tyрана“ Gurthrigerna,³⁰ po nich začali Británii obsazovat i Anglové a Sasové. Tehdy také se Británií začalo šířit Pelagiovo učení. Britský nebo snad irský mnich (zda byl knězem je nejisté) toho jména odmítal uznat existenci prvotního hříchu, nepovažoval křest za nezbytný pro dosažení lidské dokonalosti, té může každý dosáhnout vlastním úsilím.³¹ Pelagianismus byl odsouzen na několika sněmech, včetně Efezského koncilu v roce 431. V Británii našel ovšem živnou půdu a docházelo k rozkladu církevních obcí. Galští biskupové Germanus a Lupus navštívili, na žádost pravověrně smýšlejícího duchovenstva, v roce 429 ostrov a – krom vyvracení pelagianismu – se rovněž zúčastnili jako vůdčí (Germanus i jako vojevůdčí) osobnosti vítězné bitvy proti spojenému vojsku Piktů a Sasů. Přes určitý úspěch mise však došlo později ke znovuoživení pelagianismu, a Germanus se do Británie vrátil znovu ještě v roce 447.³²

To už však germánské kmeny okupovaly velkou část britského území a postupně vytlačovaly křesťanské obyvatelstvo dílem za moře do Armoriky (Bretaň), dílem na sever do Cumbrie, především ale na západ do hornatých končin Walesu.³³ V písemné prosbě Britů konzulovi Aetiovi slyšíme zoufalý tón:

²⁵ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 13.

²⁶ Beda, *Církevní dějiny* (III., 4), str. 137.

²⁷ Chadwick, N., *The Age of the Saints*, str. 133. Vopatrný, *Keltská církev*, str. 17.

²⁸ K Patrikovi více: Vopatrný, G. *Keltské křesťanství*, Červený Kostelec, 2010, str. 27-38.

²⁹ Op. cit. str. 74.

³⁰ Gildas, *On the Ruin of Britain*, The History, II., 23, page 17. Jde o postavu Vortigerna, jehož střetnutí s jasnovidným chlapcem jménem Embresguletic v Dinas Emrys popisuje Nennius (*Historia Brittonum* 41-42in: www.fordham.edu/halsabasi/nennius-full.asp (navštíveno 28. 11. 2014))

³¹ Beda, *Církevní dějiny*, pozn. 49. (Jaromír Kincl), str. 355.

³² Vopatrný, *Keltské křesťanství*. 14-15. Též Beda Ctihodný, *Církevní dějiny národa Anglů*, (I., 17-21), Praha, 2008, str. 51-58.

³³ Vopatrný, G., *Keltské křesťanství*, str. 74.

„Barbaři nás ženou k moři, moře nás žene k barbarům. Mezi těmito dvěma silami rodí se dvojí smrt: buď nás zardousí, nebo nás utopí.“³⁴

Od Říma, který v polovině pátého století sváděl těžké boje o vlastní existenci, se pomoci nedočkali. Ale právě v této nucené izolaci na západě Británie, během obranných válek proti pohanům a bratrovražedných bitev mezi keltskými kmeny, se zrodilo svérázné křesťanství britských Keltů.

6. Keltská církev v Británii

Než obrátíme pozornost k britské církvi, je třeba si uvědomit, že – přes výraznou duchovní spřízněnost s církvi v Irsku – procházela podstatně odlišným historickým vývojem. Předně zůstalo Irsko ušetřeno římské okupace, která ovlivnila společenské prostředí britských Keltů. A když, jen několik desetiletí po odchodu legií, začali vytlačovat romanizované Brity z jejich sídlišť germánské přistěhovalci, došlo k další (a jistě traumatické) zkušenosti, kterou Irové, horlivě Anglosasy evangelizující, neměli.

6.1. Mnišský charakter britské církve

Když nastalo období relativního míru mezi romanizovanými Brity a germánskými kmeny, které se už ovšem natrvalo zabydlely na ostrově, rozmohl se v britském národě morální úpadek, a nevyhnul se ani církvi. Nicméně, jak píše Beda „...*Bůh ve své slitovnosti však svůj vyvolený bedný lid neopustil, právě naopak: poslal řečenému národu mnohem důstojnější hlasatele pravdy, aby skrze ně uvěřil.*“³⁵

V polovině 5. století došlo k mohutnému šíření křesťanství do venkovských oblastí Walesu a rovněž Cornwallu. Dálo se tak prostřednictvím misionářů a misionářek, kteří často pocházeli z královských rodů. Ukázkovým příkladem je rodina krále Brychana z Brycheinogu, údajného otce několika desítek světců a světic (jejich počet kolísá mezi dvanácti a šedesáti, obvykle se jich udává dvacet čtyři).³⁶ Takové misie měly převážně mnišský (monastický) charakter – kolem zakladatelské osobnosti se shromáždili učedníci a vznikla osada, tzv. *llan*.

³⁴ Cit. podle: Beda, *Církevní dějiny*, str. 47.

³⁵ Beda, *Církevní dějiny*, (I., 12), str. 59.

³⁶ Farmer, D. H., *Oxfordský lexikón svetcov*, str. 100.

První poustevníci – a koinobitští³⁷ mniši – se objevili na Východě (Egypt, Palestina, Sýrie), ve 4. a 5. století vznikaly komunity v Galii, kde Martin z Tours (cca 315-397) založil nejstarší kláštery v Ligugé a v Marmoutier. Jinými významnými průkopníky galského mnišství byli zcestovalý Jan Cassian, autor významného díla *Collationes patrum* („Duchovní rozhovory s otci pouště“), a Honoratus, v jehož mnišském společenství v Lerinu nějakou dobu žil i zmiňovaný Germanův spolubojovník proti pelagiánské herezi – biskup Lupus.³⁸ Silný – a sotva zpochybnitelný – vliv východního mnišství na britskou církev prostřednictvím galských klášterů dokládají – mimo jiné – místní názvy, obsahující složku *merthyr* nebo *marthyr*. Jde o řecké slovo *martyrium*, znamenající svědectví nebo mučednictví. Nejznámějším takovým místem ve Walesu je asi Merthyr-Tydvil,³⁹ pojmenované právě podle jedné z Brychanových dcer, svatě dívce Tydfil, umučené údajně pohany poté, co opustila rodinu a stala se poustevnicí.⁴⁰ V Irsku a Británii byly dobře známy příběhy poustních Otců, z nichž oba nejznámější eremity, Pavla Thébského a Antonína Velikého, nalezneme nezřídka vyobrazené na kamenných křížích.⁴¹

V Británii (o Irsku ani nemluvě) se mnišství stalo dominantním rysem církevního společenství. Jeden z pokusů, jak tuto skutečnost vysvětlit, najdeme u Esther de Waal:

„Jednou z příčin bylo, že monasticismus snadno zapadl do existujícího uspořádání společnosti. Klášter reprezentoval náboženskost kmene, mohl být založen pouze v souladu s kmenovým právem týkajícím se půdy a byl tak těsně napojen na kmen, že v případě nezbytnosti se opatem spíše stává laik, než aby kmen připustil vládu cizího mnicha. Opati zaujali patriarchální roli, svůj vliv a sílu udržovali na účet prestiže episkopátu. Úsměvným a výmluvným detailem je v této souvislosti skutečnost, že zatímco podle anglosaského práva se biskup těšil stejnému statusu jako earldorman, náčelník hrabství, podle velšského zákona nebyl na vyšší úrovni než svobodný člen kmene. Vedení církve tedy spočívalo v rukou mnichů.“⁴²

Mezi nejstarší a nevlivnější britské (přesněji velšské) kláštery v 5.-6. století patřila komunita, ustavená Illtudem, v níž se – krom zbožnosti – cvičili mniši i ve vědách. Mezi

³⁷ Tj. asketové, žijící v (klášterním) společenství.

³⁸ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 102.

³⁹ Chadwick, N., *The Age of the Saints*, str. 93.

⁴⁰ D. H. Farmer (*Oxfordský lexikón svatců*, str. 495-496) se domnívá, že šlo o pohany britské, později přeznačené na Sasy.

⁴¹ de Waal, *Svět byl stvořen celý*, Brno, 2000, str. 35,

⁴² Op. cit. str. 32-33.

Illtudovy žáky patřily pozdější významné osobnosti církevního života – Pavel Aurelián, Samson, Cadoc, Gildas a snad Dewi (svatý David Velšský). Jiným důležitým představitelem mnišství byl v tomto raném období Dubricius (Dyfrig)⁴³, o němž je možné mluvit jako o „teritoriálním a diecézním biskupovi – jakoby v římském stylu.“⁴⁴ Kláštery Dubricia i Illtuda existovaly v jižním Walesu, stejně jako klášter biskupa Dewiho v Mynyw (Menevia). Ten proslul svými tvrdými asketickými praktikami – namáhavá tělesná práce, časté modlitby, studium, nedostatek spánku, úplné odřeknutí se masitých pokrmů i alkoholických nápojů. Přesto – nebo právě proto – vstupovali mezi Dewiho mnichy i synové z královských rodů.⁴⁵

Marcus Losack to shrnuje takto: „*Keltské kláštery tedy měly více společných rysů s pravoslavným pouštním monastýrem, než s jakoukoli jinou institucí, a to včetně přísného asketismu, který byl příznačný pro světce pouště a velice přitažlivý pro heroického ducha, jakým oplývali Keltové.*“⁴⁶ Což je obzvlášť pochopitelné, když z životopisů světců víme, že putovali na svatá místa Východu.⁴⁷ A svatý Dewi, Padarn a Teilo údajně navštívili Jeruzalém společně.⁴⁸

Kláštery poskytovaly mnichům duchovní vedení, obvyklé u východních asketů. Ve Walesu se takový zkušený duchovní otec nazýval *periglour* (v Irsku *anamachara*). Jemu se adepti duchovního života zpovídali, vyznávali ze svých myšlenek. Doloženo máme takové konání duchovní očisty právě v Dewiho klášteře.⁴⁹ Celá řada proslulých britských klášterů se nacházela na ostrovech. Tak se o vznik konventu na ostrově Ynys Enlli (Bardsey) zasloužil, někdy v první polovině 6. století, mnich Cadfan, vyzvaný k tomuto počínu vladařem lleynského poloostrova Einionem, jedním ze tří svatých synů rhosského krále Oweina.⁵⁰ Ostrov se stal známým také jako „Řím Británie“, v němž údajně bylo pochováno dvacet tisíc svatých.⁵¹ Byl jedním z prvních mnišských ostrovů keltského křesťanství v Británii, vznikl zhruba ve stejné době, kdy na ostrově Caldey u jihovýchodního pobřeží Walesu založil klášter

⁴³ V Dubriciově rodokmenu se jako předek uvádí i římský císař (uzurpátor) Konstantin III. Srv. www.celticchristianity.infinitesoulutions.com/images/Lives01/Table5_Cystennin.jpg (navštíveno 7. 2. 2015).

⁴⁴ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 32.

⁴⁵ Op. cit. str. 33.-34.

⁴⁶ Losack, M., *Keltské křesťanství*, Getsemany 045 (podzim 1994) in: www.getsemany.cz/node/1690 (navštíveno 2. 2. 2015).

⁴⁷ *Life of Saint Cadog* (§14) in: www.maryjones.us/ctexts/cadog.html, *Vita Sancti Kebii* (§3) in: www.maryjones.us/ctexts/cybi1.html, *The Life of St Deiniol* (lesson ix) in: www.maryjones.us/ctexts/deiniol.html.

⁴⁸ Toulson, S., *Keltský rok*, str. 101.

⁴⁹ Vopatrný, G. *Keltská církev*, str. 110-111.

⁵⁰ „*Einyawn Vrenhin yn Llyn, a Seiryael ym Penn mon, a Meiryawn ym Merhyr Meiryawn yn y Cantref, meiby on Owein danwyn, m. Einyawn Yrth, m. Kuned a Wledic.*“ (*Bonedd y Seint, 13*) in: www.celtnet.org.uk/genealogies/bonedd_seint.html (navštíveno 2. 7. 2015).

⁵¹ *The History of Bardsey Island of Gwynedd*, Part 1, ed. David Nash Ford in: <http://www.britannia.com/celtic/wales/history/bardsey.html> (navštíveno 12. 2. 2015). Vopatrný, *Keltská církev*, str.32. Spencer, R., *A Guide to the Saint's of Wales and the West Country, llanerch Enterprise*, 1991, str. 18.

Illtudův žák Pyr.⁵² V roce 563 ustavil irský opat Columcille (Columba) mnišskou komunitu na Ioně, jež se pak v dalších stoletích stala pohřebištěm skotských králů, později (634) jeden z ionských mnichů, Aidan, založil klášter a biskupství na Lindisfarne u Bamburghu, odkud šířil křesťanství po Deire a Bernicii, spojených královstvích severních Anglů, zvaném Northumbrie.⁵³

Legends nás ovšem zpravují i o sporech, které vznikaly mezi opaty a králi, které světec obvykle vyřešil dobrovolným odchodem, nebo zázrakem, po němž se panovník napravil, byť třeba jen dočasně. V nejkrajnějším případě světský provinilec bídne zahynul (např. král Meirchion Divoký, který nespravedlivě pronásledoval opata Illtuda, byl zaživa pohlcen zemí).⁵⁴ Je třeba mít vždy na paměti, že zakladatelé církevních komunit a vládcové komunit světských, byli často nejbližšími příbuznými, šlo tedy i o vztahy a konflikty rodinné. Pozoruhodnou shledávám skutečnost, že podle legend se na církevní dráhu nezřídka dávali nemanželští potomci královských rodů, počatí při znásilnění – Dewi, lothianský Kentigern⁵⁵ a zřejmě i Dubricius (viz níže).

Insigniemi keltských opatů jsou pastýřská berla (*baculus*) a zvonec (*cloch*). Při nich se přísahalo, nosily se do bitev jako posvátná zástava, připisovaly se jim uzdravující zázraky. Do zvonce udeřil opat berlou, když nad někým pronášel kletbu. Biskupové navíc ještě nosili zlatou korunu,⁵⁶ a ti duchovně nejvyspělejší – jako zmiňovaný Dubricius – byli nazýváni *papa* („tatínek“).⁵⁷

Přirozeně, že kromě kněží a biskupů z řad mnichů, působilo v keltské církvi i duchovenstvo světské, pro které nebyl celibát samozřejmostí. Ten se ve Walesu plně prosadil až v 11. nebo 12. století. Pěkným dokladem existence ženatých biskupů je kámen, nalezený v Anglesey a pocházející asi z roku 520:

„Zde leží přesvatá žena, milující žena Bivatigornise, služebníka Božího, biskupa a učedníka Paulinova.“⁵⁸

⁵² *Caldey Abbey* (EBK) in: <http://www.earlybritishkingdom.com/archeology/caldeyab.html> (navštíveno 12. 2. 2015). Zde byl také nalezen kámen, popsáný oghamovým písmem a latinsky, kde slova „*Magl Dubr*“ snad odkazují na biskupa Dubricia.

⁵³ Beda, *Církevní dějiny* (III., 5.6,14-17), str. 138 -141, 153-160.

⁵⁴ *The Life of St Illtud* (§21) in: www.maryjones.us/ctexts/illtud.html (navštíveno 5.8.2014).

⁵⁵ K Dewimu viz. *St Dewi* in: <http://www.earlybritishkingdoms.com/bios/Dewi.html>, ke Kentigernovi: Toulson, S., *Keltský rok*, str. 78-81.

⁵⁶ Vopatrný, *Keltská církev*, str. 32.

⁵⁷ Op. cit. str. 32

⁵⁸ Op. cit. str. 126, pozn.134.

Manželky církevních hodnostářů se jistě těšily přiměřené úctě, můžeme se však ptát, jak velkou úlohu vlastně hrály ženy v keltské církvi. Jako zakladatelky křesťanských komunit a následně jejich abatyše (Brigid, Tenoí), jsou jevem obvyklým, nicméně, nic nenasvědčuje tomu, že by dostaly možnost se prosadit i v liturgickém životě. Snad jedinou výjimkou, jež by svědčila o opaku, je dopis z 6. století, napsaný třemi galskými biskupy – Melaniem, Liciniaem a Eustochiem. Ti odsuzují praxi podle jmen keltských kněží Lovocata a Catiherna v Bretani. Ti, krom toho, že sloužili eucharistickou slavností po domech s přenosnou oltářní menzou, také připouštěli, aby se ženy podílely při podávání eucharistie. List oba kněze obviňuje z východní hereze – prý jsou „pepondiani“ – což je neobvyklé slovo, Barbierim vykládané jako zkomolený výraz pro „pepuziány“, odvozený od maloasijského města Pepuza, centra montanistické sekty, ve které významnou roli hrál ženský prvek.⁵⁹

Na rozdíl od Irska se v Británii nezachovala žádná liturgická památka – s jedinou možnou výjimkou, jíž je mešní formulář cornwallského kláštera svatého Germana z 9. století, která vychází z římského bohoslužebného typu. S jistou mírou pravděpodobnosti lze předpokládat, že liturgie keltské církve v Británii měla blízko k liturgii, která se používala v Galii.^{60,61} Naproti tomu se dochovalo v *Llyfr Taliesin* něco z duchovní poezie velšských Britů. Ta často zpracovává biblické náměty, např. *Plleaeu yr Reiff* („Rány egyptské“) nebo *Trindawt Tragwyd* („Věčná Trojice“); velmi pozoruhodná je také apokalyptická báseň *Deus Duw* (V.), obsahující Kristův monolog.⁶²

Exkurz 1. Ostrovy jako posvátné místo

Na ostrovech se často nechávali pohřbívat významní představitelé církevního života, zdaleka nešlo jen o Ynys Enlli. Výše jmenovaný král Brychan tak měl být pochován na Ynys Brychan, kterýžto ostrov je pravděpodobně totožný s Lundy u cornwallského pobřeží,⁶³ známým také jako Ynys Weir, neboť právě tam je situováno podsvětí (*kaer sidi*), kde byl vězněn božský Gweir a které vyplenil mýtický hrdina Artuš.⁶⁴ Co se Artuše samého týče,

⁵⁹ Barbieri, F., *Interlude: Lovocatus and Catihernus* in: www.vortigernstudies.org.uk/vortigernhomepage.htm (navštíveno 16. 2. 2015).

⁶⁰ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 90. Ukázkou galské eucharistické slavnosti viz. Hradilek, P. (sign. pH), *Constetatio starogalské liturgie*, Getsemany 145/prosinec 2003 in: www.getsemany.cz/node/604 (navštíveno 14.3. 2013).

⁶¹

⁶² *O God, God formation* in: <http://www.maryjones.us/ctects/t05.html> (navštíveno 11. 1. 2015).

⁶³ David Nah Ford's EBK, heslo *St Brychan* in: www.earlybritishkingdoms.com/bios/brychbbg.html (navštíveno 17. 12.2014).

⁶⁴ Viz. poznámkový aparát k *Preiddeu Annwn*, překlad Sarah Higley in: <http://www.lib.rochester.edu/camelot/anwn.htm> (navštíveno 30. 7.2013). Připomínám, že slovo *sidi* je převzato

známe ze středověkých romancí Avalon, na nějž byl převezen zraněný po osudné bitvě u Camlannu. Jméno tohoto ostrova pochází z velšského Ynys Afallach („Ostrov jabloní“) a vykazuje souvislost s Afallem, bohem podsvětí a uzdravování.⁶⁵ Velmi důležitou roli hrál v náboženském životě předkřesťanských Britů ostrov Ynys Mon (Anglesey), obývaný druidy do roku 61 po Kr., kdy místo dobyli Římané pod vedením Suetonia Paulina.⁶⁶ Na tomto ostrově – jak se dozvíme dále – byl pohřben nejméně jeden z časných gwyneddských králů.

Nahlédneme-li do britských (nebo irských) mýtů a legend, můžeme dojít k přesvědčení, že v symbolice starých Keltů jsou ostrovy posvátnými místy, společnými křesťanům i pohanům, spojenými s Jiným světem, ať už chápaným jako pohanské podsvětí nebo křesťanský ráj (případně peklo).

6.2. Duchovní cesta britského mnišství

„...jako první v Evropě dosáhli neobyčejného vidění přirozených věcí v téměř nepřirozené čistotě.“ (Robin Flower)⁶⁷

Bezvýhradné a pokorné následování Boží cesty bylo pro mnichy i mnišky na rozhraní starověku a středověku charakteristické, ať žili v egyptské poušti nebo na březích Atlantiku. O cvičení v ctnosti v keltském prostředí dobře svědčí dochované penitenciáře a také tvrdé umrtvující praktiky jednotlivých hrdinů víry, o nichž čteme v legendách:

„Svatý Brynach byl zbožným vykonavatelem božské služby, snažil se omezovat nadbytek tělesnosti a žít k potěšení vůli Boží. Umrtoval své tělo neustálými posty a často si odpíral spánek. Ovládal tělesnou nestoudnost drsností svého šatu a mrazivým chladem studené vody, do níž denně vstupoval. (...) Neustále přebýval na modlitbách, vyjma případů, kdy osvěžoval své tělo pokrmem nebo spánkem.“⁶⁸

Přemáháním tělesných náklonností získávali mniši potřebnou sílu a moc v zápase s démonickými bytostmi,⁶⁹ obývajícími ta pustá místa, do nichž oni přicházeli budovat své

zřejmě ze starého irského jazyka a znamená kopec, nebo spíše pohřební mohyly. Heslo *Sidhe*, www.maryjones.us/jce/sidhe.htm (navštíveno 2. 1. 2015).

⁶⁵ Heslo *Avalon*, www.maryjones.us/jce/avalon.htm (navštíveno 10. 1. 2015).

⁶⁶ Tacitus, *Letopisy*, Praha 1975, str. 386-387.

⁶⁷ Cit. in: de Waal, E., *Svět byl stvořen celý*, str. 65.

⁶⁸ *Life of St Brynach* (§9) www.maryjonesceltic.us/ctexts/brynach.html (navštíveno 24. 12. 2014).

⁶⁹ V keltském folkloru máme dosvědčeno množství takových běsů, z velšských je to například Cyhiraeth, kvílející víla. Viz. heslo *Cyhiraeth* in: <http://www.maryjones.us/jce/cyhiraeth.html> (navštíveno 17. 3. 2015).

oratoře, když pohanskou zemi dobývali pro svého Pána. Tak je o výše uvedeném světci psáno:

„Svatý Brynach, kráčeje dál, došel do místa u řeky Gwaun, které se nyní nazývá Pons Lapideus, Pontfaen, kde zbudoval své obydlí, osvobodil to tam od nečistých duchů. Oni, potulujíc se totiž kolem každou noc se strašným křikem, naplňovali to tam děsivým skučením, a činili ono místo neobyvatelným až do tohoto dne.“⁷⁰

Jak nazírali Boha v Jeho stvoření, v přírodě, o tom se také dozvídáme z legend. Ve shodě s životem Adama v zahradě Eden britští a irští lidé se zvířaty prožívali jakousi sounáležitost. *„Před pádem přírodní živly člověku neškodily. Zvířata na něho pohlížela jako na svého krále a sloužila mu. (...) S tímto fenoménem se setkáváme přirozeně i v životech keltských svatých.“⁷¹* Příkladem nám může posloužit opět legenda:

„Jindy, když svatý muž (Deiniol) nemohl nalézt zvířata, s nimiž by mohl orat svou zemi, hle, z lesa Pencoed, který byl poblíž, dva velcí jeleni přišli na místo, kde mělo být pole oráno, i podrobil jejich šíje jařmem jako zkrocené šelmy, táhl pluh po celý den, a když se skončila práce denní, vrátili se do uvedeného lesa.“⁷²

Jelen se vyskytuje často ve spojitosti se světci, a to sice nejen keltskými, ale často právě s nimi. Někteří používají jelena přímo jako jezdecké zvíře (svatý Edeyrn)⁷³, jiné dopravuje vůz, tažený jeleny, jako smrtelně zraněného gwentského krále-poustevníka Tewdrice, svatému Tatheovi zase jelen drží lano, aby mohl vystoupit z loďky na břeh.⁷⁴ V transformované podobě se tam snad může objevovat vzpomínka na keltské jelení božstvo, které podle některých názorů⁷⁵ zakukleno vystupuje i v *Mabinogi* jako Morvran Eil Tegid, Artušův rytíř, jenž „byl pokryt chlupy podobnými jelení srsti.“⁷⁶ Široký záběr tohoto zvířete v (keltské) mytologii popisuje Mircea Eliade: *„Náboženský symbolismus jelena je však nesmírně složitý... byl jedním z nejrozšířenějších symbolů plodnosti, ale také pohřební zvíře a*

⁷⁰ *Life of St Brynach* (§5)

⁷¹ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 113.

⁷² *The Life Of St. Deiniol* in: www.maryjoses.us/ctexts/deiniol.html (navštíveno 24. 12. 2014).

⁷³ *Saint Edeyrn* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Edeyrn (navštíveno 2. 1. 2015). Zde je i fotografie Edeyrnovy sochy v Loqeffretu.

⁷⁴ Toulson, S., *Keltský rok*, Praha, 1998, str. 67 a 144-145.

⁷⁵ Vlčková, J., *Encyklopedie keltské mytologie*, heslo Morvan, str. 220-221.

⁷⁶ *Mabinogi*, str. 96.

průvodce mrtvých, byl zvláště oblíbenou zvěří králů a hrdinů: jeho ulovení symbolicky souviselo s tragickou smrtí hrdinů.“⁷⁷

Podobně pozoruhodným a božským zvířetem keltského světa, které v legendách vystupuje ovšem jako nástroj Boží, bylo divoké prase. O irském misionáři ve Walesu Brynachovi (a zcela stejně i o Dubriciovi) se dozvídáme, že se mu zjevil anděl a přikázal zbudovat modlitebnu (poustevnu, oratoř) na místě, kde uvidí bílou bachyni s podsvinčaty. Podle de Waal „se za legendou skrývá skutečně rozumné chování lidí, žijících blízko přírodě, kteří se z ní dokázali učit.“⁷⁸ Snad. Nicméně, jakási bílá bachyně Hen Wen („Stará Bílá“) hraje důležitou roli ve velšské mytologii, kde se představuje jako matka, rodící dobré (pšenici, ječmen, včely) i zlé (orla, vlčí mládě a kotě, budoucí kočičí monstrum Cath Palug).⁷⁹

Dokonce i zvířata mimořádně nebezpečná se nechají zkrotit – tak Carannog (vnuk krále Cerediga) ovládne svou modlitbou obludného hada, který pustoší okolí města Dindraithow (dn. Dunster). Hada je ovšem ve skutečnosti drakem, protože jsou v textu zmiňovány jeho drápy a křídla.⁸⁰ Světců (jistě nejen keltských), kteří zkrotili draka, je velké množství, ale sluší se připomenout zvláště svatého Gildu, jenž – podle staršího z jeho dvou legendárních životopisů⁸¹ – draka zničil přímo v srdci západního křesťanstva, v Římě. Zde ovšem už není asi sporu, že jde o stvůru, jež patří spíše do zoologie duchovní než přírodní.

Svatí mužové i ženy Irska a Británie se pohybovali, krom světa přírody (a jistě i civilizace), také ve světě duchovním. Někteří, duchovně nejpokročilejší, dosahovali třetího stádia, jímž bylo patření Slávy, a uprostřed stvoření se pohybovali obklopeni nestvořeným Světlem Božím. Tak se sjednotili se svým Stvořitelem ve stavu, jímž je *theósis*, zbožštění.⁸² Znovu si připomeňme postavu biblického prvního člověka, o němž Basileios napsal: „*Adam žil na výsostech (...) viděl nebesa. Překypoval štěstím z tohoto vidění a z krásy vesmíru a vyznával svou lásku Dobrodinci.*“⁸³ Keltští světci zakoušeli přítomnost „božského“, mívali vize andělských bytostí. Celá třetí část Adamnanova díla o prvním ionském opatu Columcillovi je věnována úkazům z nebeské říše.⁸⁴ Z mnoha, navzájem si podobných, epizod z britských

⁷⁷ Eliade. M., *Dějiny náboženského myšlení II.*, OIKYMENH, 1996, str. 136.

⁷⁸ De Waal, E., *Svět byl stvořen celý*, str. 73.

⁷⁹ *Trioedd Ynys Prydein* 24 in: <http://www.maryjones.us/ctexts/index.html> (navštíveno 29. 1. 2015).

⁸⁰ *Vita I. Sancti Carantoci* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/caranntogl.html> (navštíveno 6. 6. 2014).

⁸¹ *The Life of Gildas by the Monk of Ruys (13)* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/gildas07.html>.

⁸² Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 113-114.

⁸³ Cit. in. Ventura, V., *Spiritualita křesťanského mnišství, I. Od prapočátků po svatého Jana Zlatoústého*, Praha, 2006, str. 179.

⁸⁴ *Life of St. Columba*, in: <http://legacy.fordham.edu/hopsalo/basis/columba-e.asp> (navštíveno 20. 2. 2015).

legend, uvádím tu, která se vztahuje k významné velšské lokalitě, obývané už v době bronzové:

„... (Brynach) vedl život tak milý Bohu, že dosáhl často potěšení patřit na anděly a naslouchat jejich rozpravám. Proto také hora, na níž se setkávali, rozuměj, ta, na jejímž úpatí byl vystavěn kostel, se nazývá Mons angelorum, Caeringli.“⁸⁵

6.3. Britská církev a Anglosasové

Na rozdíl od Irů, kteří široce a plodně působili na evropském kontinentu, nerozvinula velšská církev žádnou rozsáhlou misií a to ani u svých nejbližších – a tehdy ještě pohanských sousedů. Beda Ctihodný píše:

„Nakonec ke všem těm zločinným skutkům, které ani nelze vypovědět a které jejich dějepisec Gildas líčí rozechvělými slovy, přidali ještě i to, že nikdy nehlásali a nekázali slova víry národu Sasů neboli Anglů, který obýval Británii spolu s nimi.“⁸⁶

Nevraživost Britů vůči Anglosasům, a to dokonce i křesťanským, byla skutečně bezpříkladná, jak vyplývá i z dopisu, který napsal v roce 705 Bedův současník, opat Aldhelm z Malmesbury, dumnonijskému králi Geraintovi:

„Kněží z Cambrie za ústím Severnu, pyšní na čistotu svých mravů, mají takovou hrůzu z kontaktu s námi, že se s námi odmítají modlit v chrámech, nebo usednout za stejným stolem. Navíc – co zbude z našich pokrmů, je hozeno psům a vepřům. Nádoby a lahve, které jsme použili, musí být vydrhnuty pískem nebo očištěny ohněm, než jsou ochotni se jich dotknout. Britové nás nepozdraví, ani nám nedají polibek pokoje. Kdyby někdo z nás odešel žít do jejich země, místní by se s ním vůbec nestýkali, dokud by se nepodrobil čtyřicetidennímu pokání.“⁸⁷

Tragický pokusem skončily už první pokusy o sjednocení britských duchovních s klérem, který – z pověření Říma – šířil a upevňoval křesťanství v království Kent. Primasem, sídlícím v Canterbury, byl Augustin. Jelikož usiloval rozšířit svou pastýřskou pravomoc i nad křesťany ve Walesu a Dumnonii, došlo ke dvěma setkáním mezi oběma stranami. Přestože hned první

⁸⁵ *Life of St Brynach* (§9)

⁸⁶ Beda, *Církevní historie* (I., 22), str. 59.

⁸⁷ Cit. in: Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 59.

sejití podpořil Augustin zázračným uzdravením slepce – Britové požadovali ještě další schůzku, neboť se necítili oprávněni rozhodnout bez souhlasu svých věřících. Druhého setkání se zúčastnilo na britské straně sedm biskupů (Beda Ctihodný neuvádí jejich diecézní nebo kmenovou příslušnost) a mnoho teologů, především z kláštera Bangor-is-Coed. O výsledku rozhodla zdánlivá drobnost. Britské duchovenstvo se odebralo za jistým poustevníkem žádat o radu a dostalo se jim rady, aby uznali Augustina za prvního mezi sebou a přijali jeho požadavky, pokud se ovšem canterburský biskup ukáže jako muž pokorný. Mělo se to projevit v tom, že povstane ze svého stolce a vyjde britským spolubratřím vstříc. Augustin nepovstal, britští biskupové ho obvinili z pýchy, odmítli požadavky – slavení velikonoce v tutéž dobu, kdy je slavila římská církev, udělování svátosti křtu způsobem, který odpovídal římskému ritu, i hlásání evangelia národu Anglů. Pohrůžka, Augustinem jim adresovaná, se – v podání Bedově – podobá spíše kletbě.⁸⁸ Důsledky pro keltskou církev byly jak neblahé, tak i ostudné.

Je možné, že – ze strany ovšem severských Britů – došlo k velmi pozoruhodnému misijnímu počínu. Zatímco Beda (*Církevní dějiny*, II., 14) přičítá křest northumbrijského krále Edwina yorskému biskupu Paulinovi, pověřenému Římem, Nennius uvádí něco docela jiného:

„Následující velikonoce Edwin sám přijal křest a dvanáct tisíc jeho poddaných s ním. Chce-li někdo vědět, kdo je pokřtil, byl to Rum Map Urgan: po čtyřicet dní křtil Sasy všech tříd, a skrze jeho kázání mnozí uvěřili v Krista.“⁸⁹

Rum Map Urgan je zřejmě totožný s Rhunem, synem rhegedského vladaře Uriena (známého i z artušovských pověstí). Že by křtil krále laik, byť by byl sám králem, se zdá trochu neobvyklé, pokud se ovšem Rhun nestal – ze světského vladaře – církevním hodnostářem. *Velšské Triády* totiž uvádějí mezi třemi kouzelnými útěžky lúna na ostrově Británie, vedle Oweina a Morfudd, ještě arcibiskupa Anaruna z Llydawu, jakožto další dítě Modron, dcery (boha) Afallacha. A jak Owein, tak i Morfudd, byli sourozenci historického Rhuna.⁹⁰ Každopádně tento hromadný křest, ať už vykonaný kýmkoli, neměl asi trvalejší význam, neboť záhy po Edwinově smrti v bitvě (633) došlo k Paullinovu útěku z Northumbrie a k odpadnutí dvou následujících králů (krátce znovu rozděleného království) od křesťanství,

⁸⁸ Op. cit. 51-55. Zdá se, že právě tento výrok je ve *Velšských Triádách* (82/89) nazván „*darem holohlavého muže*“, a uváděn mezi třemi věcmi, „*kteřé podmanily Lloegr*“ *Triads of Ynys Prydein* (navštíveno 17. 4. 2015).

⁸⁹ Nennius, *Historia Brittonum* (63), in: <http://www.fordham.edu/halsall/basis/nennius-full.asp> (navštíveno 7. 3. 2015).

⁹⁰ Nayland, C., *Historical Fiction*, in: <http://carlanayland.blogspot.cz/2013/10/rhun-son-of-urien.htm> (navštíveno 7. 3. 2015).

takže nová víra se začala znovu šířit a upevňovat až s nástupem krále Oswalda (634-642), který povolal misionáře z Iony.⁹¹

6.4. Synoda ve Whitby a její důsledky

Jak už bylo řečeno výše, keltská církev v Británii a Irsku se od římské lišila v několika bodech:

Předně šlo o datum slavení velikonoce. Zatímco Augustin a jeho klérus přinesli Anglosasům nový cyklus slavení svátků Kristova Vzkříšení, vytvořeným Victoriem z Aquitanie, Keltové setrvali ve slavení velikonoce podle 84-letého cyklu Augustalisova, který většinová církev na Západě opustila už roku 457.

Další odlišnost tkvěla v rozdílném tvaru tonzury, jíž si keltští kněží vyholovali zřejmě od ucha k uchu, nebo si ponechávali tenký věneček vlasů nad čelem, zatímco římský klérus nosil věnec vlasů kolem temene. Protivníci Keltů nazývali jejich tonzuru potupně „tonzurou Šimona Mága“⁹² a není nikterak vyloučené, že vycházela z tonzury starých druidů.⁹³

Za nesprávně prováděný byl Řím pokládán i křest, prováděný keltskými kněžími: snad se, v některých případech, ponořovalo pouze jednou, místo třikrát, ale v čem spočíval skutečný rozdíl, nevíme. Dalším problémem mohlo být, že při biskupském svěcení postačil často jediný biskup-světitel, zatímco Řím požadoval tři.⁹⁴

Nejvýznamnější z těchto odchylek bylo – už proto, že velikonoce jsou nejdůležitějším křesťanským svátkem – datum slavení velikonoce. V Northumbrii, spravované irským biskupem z Lindisfarne, se tak král Oswy, bratr mučedníka Oswalda, přidržoval keltského data velikonoce, zatímco jeho manželka, kentská princezna Eanfled (a její družina) je slavila podle novějšího výpočtu. Proto Oswy nechal, společně se synem Alchfridem, svolat do kláštera v Streannaeshalch (Whitby) sněm, složený ze zástupců strany keltské (přesněji: irské) a římské, aby se sjednotil na jednom termínu velikonoce a tvaru tonzury. Názory keltské strany hájil lindisfarnský biskup Colman, římskou stranu vedli biskup Agilbert a Alchfridův učitel Wilfrid. Při konfrontaci obou tradic, z nichž jedna se odvolávala na Jana Evangelistu a opata Columcilla, druhá na apoštola Petra, zvítězila strana římská. Colman odmítl uznat římskou praxi a odebral se s mnichy, věrnými keltské tradici, napřed na Ionu, následně pak do Irska. Jeho nástupcem na lindisfarnském stolci se stal Tuda. Ten se podrobil rozhodnutí synody,

⁹¹ Beda, *Církevní dějiny*, III., 1-6, str.132-141.

⁹² Srv. Sk 8,9-13.18-24.

⁹³ Vopatrný, G., *Keltská církev*, str. 87.

⁹⁴ Op. cit., str. 85-89.

brzy na to však podlehl moru, zuřícímu toho roku v Británii. Nový opat-biskup Eata byl stejného smýšlení jako jeho předchůdce, takže anglosaská Northumbrie se odloučila od keltských zvyklostí.⁹⁵ K prosazení římských reforem v keltských oblastech Británie docházelo ovšem se značným zpožděním, v Gwyneddu se tak stalo až v roce 768, díky úsilí biskupa Elfodda, v jižních královstvích Walesu o devět let později.⁹⁶ Keltské duchovní proudy však žily dál a působily jak v náboženské poezii, tak v legendách.

7. Království Gwynedd

Název Gwyneddu není zcela jednoznačně vysvětlen, je možné, že je odvozen z irského výrazu *feni*, znamenajícího „divocí (lesní) lidé“, případně *fian*, tedy „válečná tlupa“. Starobylý zápis toho jména se nachází na náhrobním kameni v kostele v Penmachno a pochází z konce 5. století. Tam se uvádí: „*CANTIORIX HIC IACIT/ VENEDOTIS CIVES FUIT/ CONSOBRINOS MAGLI MAGISTRATI*“, tedy „Zde leží Cantiorix, občanem Gwyneddu byl, bratranec Magla, městského úředníka.“ Z toho lze dovozovat, že římské správní jednotky přetrvaly v severním Walesu i po odchodu legií.⁹⁷

7.1. Mýtické období

S mýtickým obdobím Gwyneddu se můžeme setkat v pohádkově laděné sbírce *Mabinogi*, v příběhu *Math, syn Mathonwyŷ*.⁹⁸ Vypráví se příběh krále Matha („Medvěd“), obdařeného kouzelnou hůlkou,⁹⁹ jeho dvou synovců Gilwaethwyho a Gwydyona, kteří – aby se mohli zmocnit panny Goewin – vyprovokují válku s jižním sousedem Pryderim. Math také nadpřirozeným způsobem přivede na svět svého synovce Llew Llaw Gyffese („Malý Obratná ruka“) a učiní ho vladařem jednoho z gwyneddských okresů. Posléze se Llew stane i jeho nástupcem.¹⁰⁰ Podle básně *Sloky o hrobech*, kde jsou uváděna – mnohdy velmi nepřesně – místa posledního odpočinku britských heroů, je Llewův hrob „*pod ochranou moře*“.¹⁰¹ Na těchto příbězích zaujme, jak pro středověkého vypravěče příběhů bylo takřka nemožné

⁹⁵ Beda, *Církevní dějiny* (III.,25-26), str. 175-183), Vopatrný, *Keltská církev*, str. 56-57.

⁹⁶ Vopatrný, *Keltská církev*, str. 76.

⁹⁷ Heslo *Kingdom of Gwynedd* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Gwynedd (navštíveno 5. 3. 2015)

⁹⁸ *Mabinogi*, Brno: Zvláštní vydání, 1995.

⁹⁹ Math je vlastně keltské božstvo, „*dárce prosperity, plodnosti, hojnosti, úrody*“. (Antalík, D., *Náboženství Keltů před christianizací*). V nápisu, nalezeném v Risinghamu, je zmiňován (božský) *Matunnus*. Viz. Vlčková, *Encyklopedie keltské mytologie*, str. 208-209.

¹⁰⁰ *Mabinogi*, str. 57-76. Llew – zavražděný milencem své nevěrné manželky – může být rituálně zabíjeným posvátným králem. R. Graves, *Řecké mýty*, Praha: ČS: 2010, str. 313, 420. Vlčková, *Lexikon keltské mytologie*, str. 184-186.

¹⁰¹ *Stanzas of the Graves* in: www.maryjones.us/ctexts/bbc.19html (navštíveno 8. 3. 2015).

odmyslet si akty, spojené s křesťanstvím, a tak se v tomto mýtu setkáme třeba se křtem – ne tak docela lidských – dětí, nedělní mši, nebo s čarodějem, který se postupně mění v žákazpěváčka, kněze i biskupa. Pohanští bohové tam také užívají náležité křesťanské pozdravy.

Ačkoli není výslovně králem Gwyneddu (jelikož je vladařem celé Británie), má přesto svůj dvůr v gwyneddském Harddlechu i obr Bendigeidvran (Bran Blahoslavený).¹⁰² Také císař Maksen Wledig nachází – na základě snu – v gwyneddskému Arvonu svou budoucí manželku Elen¹⁰³, nicméně zde se už ocitáme na semihistorické půdě, neboť za císařovou postavou se skrývá skutečná osobnost uzurpátora Magna Maxima (383-388). Není bez zajímavosti, že podle výkladu Davida Forda Nashe¹⁰⁴ náležel náhrobní kámen, spatřovaný nedaleko římského vojenského tábora v Gwyneddu (Segontium – Cair Segont), Maximovu synu Konstantinovi, ačkoli Nennius uvádí, že patřil Constantiu Chlorovi (z. 306).¹⁰⁵ Když však bard Rhys Goch Eryri (1385-1448) nazývá Gwynedd „země Maksenova syna“, nemá na mysli Konstanina, ale Eugenia (Oweina), který tam, podle pověsti, zahynul v souboji s obrem.¹⁰⁶

7.2. Cuneddova dynastie¹⁰⁷

„*Tři svatá příbuzenstva ostrova Británie z velšské matky: potomstvo Brychana z Brycheiniogu, potomstvo Cuneddy Wlediga a potomstvo Kawa ze země Piktů.*“ (Triáda C 18)¹⁰⁸

O velké rodině Brychanově jsem se už zmiňoval, Kaw, vládce Alt Clutu, byl otcem mnoha hrdinů, kteří jsou řazeni k rytířům krále Artuše, mezi nimi je uváděn i zmiňovaný spisovatel Gildas¹⁰⁹, v rodokmenu najdeme řadu dalších jmen, včetně světce a mučedníka Caffa (o něm

¹⁰² *Mabinogi*, str. 27.

¹⁰³ Toulson, S. *Keltský rok*, str. 178.

¹⁰⁴ Nash, D.F., *28 Cities of Britain* in: www.britania.com/history/ebk/articles/nenniuscities.html (navštíveno 8. 3. 2015).

¹⁰⁵ Nennius, *Historia Brittonum*, 25.

¹⁰⁶ *Owein fab Maksen Wledig* in: http://www.celtnet.org.uk/gods_o/owein.html (navštíveno 1. 4. 2015).

¹⁰⁷ V této kapitole čerpám základní informace o panovnících z *Kingdom of Gwynedd* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Gwynedd. Dále z David Nash Ford's: *Early British Kingdoms (EBK)* in: www.earlybritishkingdoms.com/index.html a z *Celtic Kingdoms of the British Isles* in: www.historyfiles.co.uk/KingListsBritain/CymruGwynedd.htm (navštíveny 5. 3. - 14. 3. 2015). Jiné zdroje – k Cadwallonovi např. *Církevní dějiny národa Anglů* – budu uvádět jmenovitě.

¹⁰⁸ *Triads of Wales*, in: www.kingarthur.justwizard.com/Triads.html (navštíveno 22. 1. 2015).

¹⁰⁹ „...*Dirmyg, syn Kawův, a Iustig, syn Kawův, a Edmyg, syn Kawův, a Angawdd, syn Kawův a Govan, syn Kawův, a Kelyn, syn Kawův, a Kynyn, syn Kawův, a Mandant, syn Kawův, a Gwyngad, syn Kawův, a llwybyr, sym Kawův, a Koch, syn Kawův, a Meilyg, syn Kawův, a kynwal, syn Kawův, a Ergyryad, syn Kawův, a Neb, syn Kawův, a Gildas, syn Kawův, a Kalchas, syn Kawův...*“ (navštíveno 7. 2. 2015). *Jak Kulhweh dostal Olwen* in: *Maginogi*, str. 155-156. A ovšem asi nejznámější z tohoto rodu a Artušův nepřítel – „*Hueil, syn Kawův, jenž nikdy neholdoval žádnému pánu.*“ Tamtéž, str. 96.

ještě uslyšíme) a svaté Cywyilog, manželky Artušova synovce Medroda (Mordréda).¹¹⁰ Co se pak týče rodu Cuneddova, v jeho rozvětveném rodokmenu se nachází jednatřicet (resp. dvaatřicet) osob obojího pohlaví, které jsou označeny jako světci.¹¹¹ Cuneddovi a jeho potomkům, zejména těm, kteří vládli v Gwyneddu, se budeme věnovat podrobněji, neboť historie tohoto středověkého velšského království začíná s příchodem kmene Votadini z dnešního jihovýchodního Skotska (Mannaw Gododdin) pod vedením právě Cuneddy Wlediga, někdy kolem roku 400 po Kr. Hlavní smyslem tažení byl boj s irskými vetřelci.¹¹² K jejich porážce mělo dojít kolem roku 470 na Anglesey za vlády Cuneddova syna Einiona Yrtha, vlastního zakladatele království Gwynedd. *Velšské Triády (Tři spoutané válečné oddíly ostrova Británie)* v této souvislosti připomínají Einionova syna Cadwallona Lawhira. Vyhnaní Irů je Nenniem připsáno Cuneddovi a jeho synům,¹¹³ což samozřejmě neznamená, že všichni Irové byli z Walesu vyhnáni. Někteří z irských náčelníků se tam pevně usadili a jejich potomci vládli po řadu generací – příkladem může být zmiňovaný král Brychan, syn irského prince Anlacha a velšské princezny Marchel z Garthmadrunu,¹¹⁴ nebo jeho příbuzný Tryffin Farfog, který se oženil s Gweldyr, dcerou Clotriho, posledního britského krále Demetie.¹¹⁵

Vítěz nad Iry, Cadwallon Lawhir, je však spojován především se slavnou artušovskou bitvou u *Mons Badonicus*, v níž byli rozdrceni Sasové. Jeho syn Maelgwn patří k nejznámějším gwyneddským králům, ale nikoli nejušlechtilejším, protože jeho současník Gildas, který ho zahrnul do pětky kritizovaných vladařů, vášnivě odsuzuje panovnickovy křiklavé zločiny. To je tím nápadnější, že Maelgwn zřejmě část mládí prožil v poustevnické jeskyni (*speluncae*) jako kající nebo mnich.¹¹⁶ V legendách často vystupuje Maelgwn jako protivník světců (Cybi, Padarn), ale zároveň jako štedrý podporovatel církve, což velmi dobře koresponduje s tím, co o něm píše Gildas: říká, že je totiž „štedřejší v dávání (tj. nad ostatní britské krále), ale svobodnější v hříchu.“¹¹⁷ Mohlo se jistě jednat o jakousi kompenzaci neetických skutků. Maelgwnova smrt je zmiňována v *Annales Cambriae* takto:

¹¹⁰ Table V. Cystenninin. in: www.kingarthur.justwizard.com/genealogy/Welsh_Genealogies.html (navštíveno 7. 2. 2015).

¹¹¹ In: www.celticchristianity.infinitesolutions.com/images/Lives01/Table_4_Cunedda.jpg (navštíveno 7. 2. 2015).

¹¹² Nadvládu irských knížat nad Walesem dokládají i oba legendární životopisy Cuneddova vnuka (či pravnuka) Carannoga z 12. století – *Life of St Carannog (version one) 2*, *Life of St. Carannog (version two) 4*, in www.maryjones.us/ctexts/carannog1.html a www.maryjones.us/ctexts/carannog2.html (navštíveno 15. 6. 2014).

¹¹³ Nennius, *Historia Brittonum*, 14.

¹¹⁴ Heslo *Brychan Brychaniog* (EBK) in: <http://www.earlybritishkingdom.com/bios/brychbbg.html> (navštíveno 20. 3. 2015).

¹¹⁵ *Demetia/Dyfed* in: <http://www.historyfiles.co.uk/KingListBritain/CymruDemetia.htm> (navštíveno 21. 3. 2015).

¹¹⁶ Chadwick, *The Age of Saints*, str. 92.

¹¹⁷ Gildas, *De Conquest of Britain* (33) in www.maryjones.us/ctexts/gildas02.html (navštíveno 7. 3. 2015).

„(Rok) 547. Veliká úmrtnost, v níž Mailcun (Maelgwn), král Genedotae (Gwyneddu) zemřel. Tak se říká: 'Dlouhý spánek Mailcunův u (královského) dvora Rhos. Tehdy to byl žlutý mor.'“¹¹⁸

Po něm nastoupil jeho syn Rhun, který čelil napadení Gwyneddu spojeným vojskem ze severních oblastí ostrova. To podnikl jeho švagr Elidyr, bratr Maelgwnovy svaté dcery Eurgain.¹¹⁹ Elidyr byl poražen a zabit na útěku, v odvetu za to vedl Rhun tažení na území padlého nepřítele a jeho spojenců. Jako mnoho jiných reálných keltských reků, stal se i on postavou pohádkovou, takže v *Mabinogi* je uváděn rytíř krále Artuše „*Rhun, syn Maelgwna z Gwyneddu, jenž má výsadu, že každý k němu jde na radu.*“¹²⁰ O Rhunově nástupci, jímž byl Beli, nevíme takřka nic,¹²¹ ale smrt Beliho syna Iaga je spojena s bouřlivým – a pro Velšany nešťastným – rokem 613:

„*Bitva u Caer Legionu. A tam zemřel Selim (Selyf), syn Cinanův (Cynanův).*“¹²² *I Jakob (Iago), syn Beliho zesnul.*“¹²³

O Iagovi tu není výslovně uvedeno, že by padl v boji s Northumbrijci, zvláště, když nemáme doloženu účast Gwyneddu v tomto vojenském konfliktu. Použitý výraz (*dormitio*) navíc předpokládá královu přirozenou smrt, máme však k dispozici ještě svědectví – byť pozdější – *Velšských Triád* (48, 34), podle nichž byl zavražděn sekerou jistým Cadavaelem Divokým (Šíleným). Iagův syn a nástupce Cadfan je známý především z legend jako podporovatel opata Beuna, a rovněž ze svého náhrobního nápisu v llancadwalladrském kostele:

„*CATUMANUS REX SAPIENTISIMUS OPINATISIMUS OMNIUM REGUM*“ („Cadfan, král nejmoudřejší, nad všechny krále proslulý“). Jeho vládu mohly poznamenat následky bitvy u Caer Legionu a všeobecně postupující rozpínavost Northumbrie za krále Edwina (617-633).

Právě v bojích s Edwinem byl Cadfanův syn Cadwallon zpočátku neúspěšný, takže musel opustit svoje království a odejít do Irska. Podařilo se mu však shromáždit velké vojsko a

¹¹⁸ *Annales Cambriae* in: www.vortigernstudies.org.uk/artsou/annales.htm (13. 3. 2013).

¹¹⁹ Jako „*Eurgein merch Uaelgwn Gwyned*“ figuruje v *Boned y Seint* (58). Za manželku Elidyrovu je označena v *Triads of Ynys Prydein* (Triad 44) in: <http://www.kingarthur.justwizard.com/Triads.html> (navštíveno 22. 1. 2015).

¹²⁰ *Mabinogi*, str. 140.

¹²¹ V *Boned y Seint* (12) je uváděn jako světec Beliho syn Edern.

¹²² Tj. panovník velšského království Powys.

¹²³ *Annales Cambriae*.

uzavřít spojenectví s mercijským králem Pendou. Společně zaútočili na Northumbrii a v bitvě u Haethfelthu 12. října roku 633 zvítězili, král Edwin padl a následně se mu dostalo, jakožto mučedníkovi, kultu. Oba vítězni králové si počínali na dobytém území v nevelkou ohleduplností vůči civilnímu obyvatelstvu, a Beda Ctihodný v *Církevních dějinách národa Anglů* (II., 20), je oba odsuzuje za plenění, zejména ovšem Cadwallona:

„...V tom čase došlo také k hroznému prolévání krve v církevních obcích a vůbec celém národě Northumbrijců. Zvláště proto, že jeden z vojevůdců, který je způsobil, byl pohan a druhý byl barbar, horší a divočejší nad pohana. (...) Caedwalla (Cadwallon) byl sice podle jména a vyznání křesťanem, myslí a mravy však takový barbar, že nešetřil ani ženy, ani nevinné děti, nýbrž s divokou krutostí utýral všechno k smrti, jak po dlouhý čas řádil jako šílenec v jejich zemi, obíraje se myšlenkou, že všechen národ Anglů na území Británie vyhladí ze světa. Stejně tak neprokazoval žádnou úctu křesťanskému náboženství, které se začalo u Anglů šířit.“¹²⁴

Nadvláda vítězů nad Northumbrií trvala zhruba rok – v tom období se znovu území rozpadlo na Deiru a Bernicii – a oba její králové byli zahubeni Cadwallonem. Potom království znovu sjednotil Oswald, synem Edwinova předchůdce a nepřítele Aethelfritha, který na místě s pozoruhodně symbolickým názvem Hefenfelth („Nebeská pláň“) porazil Cadwallonovo vojsko. Gwyneddský král padl, zanechal však po sobě dědice, prince Cadwalladera.

Království Gwynedd vedlo po toto období takřka neustálé boje, napřed s Iry, následně s Anglosasy, a nebyly žádnou výjimkou bratrovražedné boje mezi příslušníky jedné rodiny. O panovnicích máme jen velmi stručné informace, a tam, kde se můžeme o nich dozvědět něco bližšího (Maelgwn, Cadwallon ap Cadfan), zjišťujeme, že šlo o spíše hanebné jedince – nebo jsou tak alespoň nahlíženi očima zpravodajů. Když jsem započal tuto kapitolu svědectvím o svatosti (mnohých) Cuneddových potomků, uzavírám jí krátkým citátem, kterým světec z Kawova „svatého“ rodu oslovuje pramálo svatého cuneddovského krále:

„O tobě píši jako o posledním, jsi však první a ve zlu největší...“¹²⁵

¹²⁴ Beda Ctihodný, *Církevní dějiny*, str. 130.

¹²⁵ Gildas, *De Conquest of Britain*, 33.

7.3. Světci Gwyneddu

Království Gwynedd nezůstalo prosto vlivu vynikajících duchovních osobností keltské církve, z nichž několik zde chci připomenout. Je zajímavé, že v případě uvedených mužských světců, nešlo o místní rodáky, ale poutníky, otce-zakladatele mnišských komunit.

Elen

Tato gwyneddská světice, už dříve zmíněná manželka Magna Maxima, provinční římská aristokratka, která se na několik let stala císařovnou (*Sen Maksena Wlediga*), vděčí možná za svou popularitu v Británii částečnému splynutí s Helenou Augustou (z. 330), matkou Konstantina Velikého. Tradičně se jí připisuje budování silnic, možná římských, které nesou název *Sarn Helen* („Eleniny silnice“),¹²⁶ přičemž nelze vyloučit, že tu jde ve skutečnosti o zkomoleninu velšského slova *elin* („loket“), případně *y lleng* („legie“).¹²⁷ Britské královské rody odvozovaly svůj původ od Eleniných (a Maksenových) dcer a synů, z nichž Custennin (Konstantin) měl být Artušovým dědem.¹²⁸

Pokud chápeme Elen jako reálnou osobnost, pak bychom jí mohli řadit mezi ty vzdělané a zbožné matrony (sv. Pulcheria, sv. Pavla)¹²⁹, které ve 4. a 5. století ovlivňovaly duchovní dění církve, nicméně její historičnost není zcela nepochybná, takže např. v novopohanských kultech je dnes pokládána za šamanskou bohyni sobů.¹³⁰

Dubricius

Už dříve vícekrát zmiňovaný opat-biskup Dubricius, údajně nemanželský syn princezny Eurddil z Ergyngu, žil snad na přelomu 5.- 6. století.¹³¹ Jeho působištěm byl především jižní (či jihovýchodní) Wales, kde založil kláštery v Hentlandu a Moccas, ale „*když svatý muž zjistil, že svým životem už nedokáže sloužit sobě samému, ani lidu, pak unaven bytím, churavěním i vysokým věkem, složil biskupskou službu, po mnoha letech života v samotě, kdy vedl život poustevnický, s mnoha svatými muži a svými učedníky, kteří žili z práce vlastních*

¹²⁶ Toulson, S., *Keltský rok*, str. 178, 235.

¹²⁷ Hollins, B., *Godess, Saint and Ancestor – Ellen of the Host* in: http://www.traditionalharp.co.uk/Caer_feddwyd/articles/Elen.html (navštíveno 2. 4. 2015).

¹²⁸ Op. cit. Nicméně v *Bonedd Yr Arwyr Genealogies* je tento Custennin uváděn jako syn Kynnvara, potomka Elenina bratra. In: www.justwizard.com/Genealogy/Bonedd_yr_Arwyr.html (navštíveno 17. 4. 2015).

¹²⁹ Attwater, D., *Slovník svatých*, str. 310,327.328.

¹³⁰ Viz. Wise, C., *Elen of the Ways. Part Two* in: http://www.andrewcollins.com/page/artcles/elen_2.htm (navštíveno 2. č. 2015).

¹³¹ Data jsou sporná, pozdní životopis uvádí jako rok úmrtí 612, D. H. Farmer se kloní k roku 550 (*Oxfordský lexikón svatcov*, str. 145).

rukou, a na ostrově Bardsey (tj. Ynys Enlli) slavně ukončil svůj život.“¹³² V roce 1120 pak odtud byly jeho ostatky vyzvednuty a přeneseny do katedrály v Llandaffu.

Derfel Gadarn

Tento světec je uváděn jako jeden ze sedmi přeživších bojovníků artušovské camlannské bitvy (v roce 537).¹³³ *Encyklopedia British Kingdoms*,¹³⁴ která tak rovněž uvádí, stanoví zároveň jeho datum narození přibližně na rok 566. Jako mnoho jiných velšských světců, i on je spojen s Ynys Enlli, kde se měl stát – po válečné části života a následném poustevničení v Llanderfelu – opatem, nástupcem svého příbuzného, prince Cadfana.

Dřevěná bezhlavá řezba jelena – někdy považovaná za koně (tak např. S. Toulson) – jakožto dochovaná součást středověké Derfelovy sochy (spálené v roce 1538 s blahoslaveným Johnem Forestem, zpovědníkem Kateřiny Aragonské), možná odkazovala k legendární epizodě, v níž mohl být Derfel – tak jako mnoho jiných světců – s tímto zvířetem spojován.¹³⁵

Cybi

Jinou světeckou osobností, jejíž přítomnost poznamenala duchovní život gwyneddského království, byl svatý Cybi. Pocházel z království Cernyw (Cornwall), jehož byl dědicem, ale rozhodl se pro odříkavý život mnicha. Založil svůj klášter v opuštěné římské pevnosti u ostrova Anglesey, věnované mu vládcem Maelgwnem. Příběh ze světcova životopisu opakuje s naivním půvabem obvyklý *topos*:

„§17. V té době panoval nad zemí Gwynedd král Maelgwn. Jednoho dne se vydal do horských oblastí lovit. Uviděl kozu a poštvál své molosské psy, aby ji chytily. Koza spěchala vyhledat ochranu v chýši svatého Cybiho. (A svatý Cybi pravil svému učedníku Caffovi: „Odejdi od mě, nemůžeme být spolu.“ A když přišel do města, které se od onoho dne nazývá Merthyr Caffo, pastýři z Rhosyru zabili Caffa. A tak požehnaný Cybi proklel pastevce z Rhosyru i s jejich paní.)¹³⁶ A koza našla ochranu.

§ 18. A král Maelgwn pokračoval v jejím stíhání, až k Cybiho chýši. A král mu řekl: „Pust' tu

¹³² *The Life of St Dubricius* in: *The Liber landavensis*. ed. by the Rev. W. J. Rees. The Welsh MSS. Society. Llandoverly, W. Rees 1840, <http://www.maryjones.us/ctexts/index.html> (navštíveno 5. 3. 2015).

¹³³ *Seven Survivors Prydein* in: www.maryjones.us/jce/survivors.html (navštíveno 6. 3. 2015).

¹³⁴ Heslo *St. Derfel Gadarn, EBK* in: www.earlybritishkingdoms.com/bios/derfelby.html (navštíveno 8. 3. 2015).

¹³⁵ Hulse, T.G., *Three Saints, Two Wells a Welsh Parish* in:

http://people.bath.ac.uk/liskmj/livingspring/sourcearchive/ns6/ns6tgh_1.htm (navštíveno 8. 3. 2015).

¹³⁶ Text jsem oddělil závorkami, protože narušuje celistvost příběhu. Přes svoji stručnost klade před nás otázky – např.: Kdo byla paní vražedných pastýřů a jaká byla její úloha ve zločinu?

kozu." I řekl Cybi: „Nenechám ji jít, pokud neušetříš její život." A rozhněvaný král řekl: „Když ji nenecháš jít, vypudím tě z této země". I řekl požehnaný Cybi: „To není ve tvé moci, vypudit mě z této země, to je (jen) v moci Boží. Ale přesto pustím tuto kozu kvůli tobě, jestli budeš ochoten všemohoucímu Bohu a mně obětovat veškerou zemi, kterou ona oběhne před tvými molosskými psy." I řekl král: „Dobrovolně to obětuji." A svatý Cybi pustil kozu, a molosští psi ji pronásledovali po celém hřebeni, a ona se opět vrátila do chýše svatého Cybi. § 19. Potom vznikl spor mezi králem Maelgwnem a svatým Cybi, ale (král) nedokázal odolat Božímu služebníku. A tak vydal svou pevnost všemohoucímu Bohu a svatému Cybi jako na věky obětovanou almužnu.¹³⁷

Deiniol

Kolem poloviny 6. století přišel ze severní Británie svatý Deiniol (Daniel). Pocházel z královského rodu a založil v dva kláštery jménem Bangor – Bangor Fawr yn Argon v Gwyneddu a Bangor-is-Ford v Clwydu, jehož dvanáct set mnichů bylo povražděno na počátku 7. století, po bitvě u Caer Legionu, Aethelfrithem z Northumbrie.¹³⁸ Legenda (*Peniarth MS. 225*) popisuje Deiniolovu pokoru, se kterou byl, coby prostý poustevník, povolán na uprázdněný biskupský stolec Bangoru, kdy se zvony katedrály se samy od sebe rozezněly, po jeho vstupu do města. Hněv tohoto světce je pak „prorokován“ ve středověké velšské básni *Pozdravení*, připisované Myrddinovi:

„Až se rozlítí Deiniol, syn Dunawda Deinwyna,
Frankové se rozutečou.
Na Aber Dulasu padnou,
uštvaní, v oděvech krvavých.“¹³⁹

Deiniolovým nástupcem na biskupském stolci v Bangor Fawr se stal jeho syn Deiniolen Fab.¹⁴⁰

¹³⁷ *Vita I. Sancti Kebii* in: <http://maryjones.uc/ctexts/cyybi1.html> (navštíveno 9. 3. 2015).

¹³⁸ Beda, *Církevní dějiny* (II., 2), str. 96. Na rozdíl od Bedy, který o masakru informuje s jistým zadostiučiněním, čteme v irských *Tigernachových letopisech*, že v bitvě u Caerleonu „byli pobiti svatí.“ The Annals of Tigernach, AnnalT608 in: <http://www.ucc.ie/celt/published/T100002A/index.html>.

¹³⁹ *Greetings* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/bbcd1a.html>

¹⁴⁰ Heslo *Deiniolen Fab, Britannia* EBK in: www.britannia.com/bios/ebk/deinifpn.html (navštíveno 9. 3. 2015).

Beuno

Zachovaný Beunův životopis pochází sice až z roku 1346, zpracovává však mnohem starší tradice. Podle nich Beuno vzešel z powysského královského domu a v první polovině 7. století se těšil podpoře gwyneddského krále Cadfana, který ho obdarovával pozemky. Cadfanův nástupce Cadwallon také Beunovi věnoval pozemek pro stavbu kláštera (protihodnotou za zlaté žezlo), neměl však morální – a zřejmě ani skutečné – právo s půdou disponovat, takže světec místo opustil, přijav náhradní území od králova bratrance Gwideinta, na němž založil svůj nejslavnější *llan* - Clynnog.¹⁴¹

Gwenfrewi

Kult Gwenfrewi, Beunovy neteře, byl zřejmě po dlouhou dobu lokální, než benediktini ze Shrewbury přenesli roku 1138 její ostatky a následně jí zpopularizovali legendou. Nejslavnější epizodou v životě této panny¹⁴² je vyprávění, kterak zhrzený nápadník uťal její hlavu (na místě, kam hlava dopadla, vytryskl pramen), načež byla mučednice zázračně Beunem vzkříšena, aby pak žila ještě několik let, než v klášteře Gwytherin, zemřela podruhé, tentokrát už přirozenou smrtí.¹⁴³ Mučednice, jejichž stětí souvisí s vytrysknutím pramene, jsou např. Aude (Juthwara), a Sidwell.¹⁴⁴ Ve zmiňovaném Gwytherinu existovala dvojitá komunita, pro muže i pro ženy, kterou v 7. st. založili příbuzní panny Gwenfrewi – princ Eleri (Hilarius) se svou matkou Tenoí.¹⁴⁵

8. Cadwallader Fendigaid – osoba historická

Světecká osobnost, kterou se budu blíže zabývat, nepatří do kategorie mnichů, byl to král a – za těch zhruba sedm století existence gwyneddského království – vůbec jediný svatý král. Pokud o něm někdy někdo sepsal legendu, nedochovala se, a Cadwallader nevystupuje ani v epizodní roli v životopisech jiných světců, jako např. jeho otec a děd v legendě o svatém Beunovi. Výjimkou je možná středověký *Život svatého Oudocea*, v němž se, mezi jinými

¹⁴¹ Davies, O., *Celtic Spirituality*, str. 216-218.

¹⁴² V *Boned seint kymry (Peniarth MS. 45)* je ovšem překvapivě označena jako „manželka Cadroda Calchwynydda“. In: http://www.celticchristianity.infinitesoulutions.com/saint_genealogy.html.

¹⁴³ Attwater, *Slovník svatých*, str. 394-395.

¹⁴⁴ Farmer, *Oxfordský lexikón svatcov*, str. 281-282, 454, 497-498. O historické existenci panny Sidwell (*Scythe* – srp, *well* – studna) vyslovuje autor pochybnosti.

¹⁴⁵ *St Eleri* in: www.earlybritishkingdom/bios/eleusv.html (navštíveno 19. 3. 2015).

urozenými laiky (Meurig, Brochwael), přítomnými na biskupské volbě, objevuje i jakýsi Cadwallader.¹⁴⁶ Kult Cadwalladerův se však příliš nerozšířil.

8.1. Rodokmeny

Osoba Cadwallonova syna Cadwalladera se objevuje v gwyneddských rodokmenech s přízviskem Vendigeit (Bendigaid, Fendigaid), což znamená „Požehnaný“ nebo „Blahoslavený“. (Takto je ve velšských pramenech nazýván i zmiňovaný už obr Bran, který měl přinést křesťanství do Británie, a král Gwrthefyr, hrdinný britský bojovník s pohanskými Sasy v polovině 5. století.)¹⁴⁷

Sestupný rodokmen gwyneddského královského domu v *Harleian MS 3859* je veden až k (možná božskému)¹⁴⁸ předkovi jménem Beli a jeho manželce Anně, o níž je výslovně uvedeno, že byla sestřenicí Marie, matky Páně.¹⁴⁹ Sestupný rodokmen Cuneddovy dynastie v *Jesus College MS 20*, který Cadwalladera uvádí, končí právě Cuneddou (*Kunedu Wledic*), stejně vlastní původ světcův v *Boned y Seint* (14). Soupis Vysokých králů Británie *Llyma Enweu Brehined Y Brytanyeit* tamtéž je naopak vzestupný a nalezneme v něm jak antické polobohy (začíná Aeneem a Ascaniem) a bájně keltské reky (Beli, Lud), tak i skutečné římské vladaře (Konstantin, Constantius) a končí se Cadwalladerem.¹⁵⁰ Charakter rodokmenu v *Mostyn MS 117*¹⁵¹ je sestupný a pozoruhodný už tím, že se vrací velmi hluboko do minulosti, neboť na konci seznamu je uveden „*Adam m. Duw*“ (Adam, syn Boží).¹⁵²

Vidíme zde tedy Cadwalladera nejen jako legitimního potomka významného britského náčelníka, ale i muže, který je spřízněn jak se starobylým keltským božstvem, tak s rodinou Ježíše Nazaretského, gwyneddský vladař je tu člověkem, jehož rod počíná biblickým Praotcem, stvořeným samotným Bohem. Zároveň je také posledním v posloupnosti britských

¹⁴⁶ *The Life of St. Oudoceus* in: www.maryjones.us/ctexts/oudoceus.html (navštíveno 15. 3. 2015).

¹⁴⁷ K osobě Gwrthefyrově viz: Vermaat, r., Speetjens, A., *Vortimer, son of Vortigern* in: <http://www.vortigernstudies.org.uk/artfam/vortimer.htm> (navštíveno 30. 3. 2015).

¹⁴⁸ Jméno může být odvozeno od kontinentálního slunečního boha Belena nebo snad od Belgia/Bolgia, božstva blesku, od něhož odvozoval původ kmen Belgů. Heslo *Beli Mawr* in: www.maryjones.us/jce/belimawr.html (navštíveno 26. 2. 2015).

¹⁴⁹ „...*Amalach, qui fuit Beli magni filius, et Anna, mater eius, quam dicunt esse consobrina Mariae uirginis, matris Domini nostri Iesu Christi.*“ *Harleian MS3859* in: www.maryjones.us/ctexts/genealogies.html (navštíveno 7. 2. 2015).

¹⁵⁰ In: www.kingarthur.justwizard.com/Genealogy/JesusCollege20.html (navštíveno 7. 2. 2015).

¹⁵¹ In: www.celtnet.org.uk/genealogies/mostyn_117.html (navštíveno 7. 2. 2015).

¹⁵² Srv. Lk 3,23-38.

králů, jejichž počátek se nalézá v homérské Tróji, a z nichž, ve vedlejší linii, na Apeninském poloostrově vzejdou Romulus s Remem, mýtičtí zakladatelé Říma.

8.2. Letopisy

Zřejmě nejstarší zpráva v kronikách o Cadwalladerovi se dotýká jeho smrti během morové epidemie, která pustošila Británii, a zaznamenal ji v *Historia Brittonum* bangorský mnich Nennius: „*Za jeho vlády došlo ke strašlivé úmrtnosti mezi jeho poddanými, když Catgualart (Cadwallader), král mezi Brity, nastoupil po svém otci, sám zemřel spolu s ostatními.*¹⁵³ Rok, kdy k tomu došlo, není sice uveden, ale v *Annales Cambriae* čteme: „*(Rok) 682. Úmrtnost veliká byla v Británii, v níž Catgualart (Cadwallader), syn Catguolanův (Cadwallonův) zemřel.*“ S Cadwalladerem bývá spojována také bitva u Peonny (658), v níž wessexský král porazil Velšany a zabral území Somersetu: „*AD 658. Toho roku Kenwal bojoval s Velšany na Penu a hnal je na Parret.*“¹⁵⁴ Máme rovněž zachovanou zprávu v *Chronical Table*, kterou rozvíjí Geoffrey z Monmouthu (viz níže), podle níž putoval Cadwallader do Říma: „*Od bitvy u Meigenu do doby, kdy odešel Cadwalladyr Blahoslavený do Říma, 48 let. (644).*“¹⁵⁵

Poutě keltských světců do Říma (a ještě dále, do Jeruzaléma) nebyly neobvyklé, a Řím sám se stal cílem anglosaských královských poutníků, z nich prvním byl mladý Caedwalla (jeho jméno je totožné se jménem Cadwalladerova otce) z kmene Gewissů, který také v Římě přijal křest, zemřel a byl pochován. To se událo roku 689.¹⁵⁶ Ačkoli se Caedwallovi dostalo světeckých poct, jeho krvavé běsnění na ostrově Wight, obývaném dosud pohany, mu na cti spíše ubírá.¹⁵⁷ Právě v roce 664, kdy měl Cadwallader opustit své království, působil v Británii velké ztráty na životech mor, doložený i *Anglosaskými kronikami*.¹⁵⁸ Proto někteří autoři umisťují Cadwalladerovu smrt mezi nakaženými do tohoto období (např. Ray Spencer)¹⁵⁹.

Vraťme se k Nenniově zprávě. Z ní by snad bylo lze odvozovat, že Cadwallader nastoupil bezprostředně po svém padlém otci Cadwallonovi v roce 634. Je možné, že mezi nimi byl ještě jeden král – Cadfael (*Catgabail*), který snad pokračoval ve spolenectví gwyneddského

¹⁵³ Nennius, *Historia Brittonum*, 64,4.

¹⁵⁴ *The Anglo Saxon Chronicle* in: www.britannia.com/history/docs/658-75.html (navštíveno 13. 3. 2015).

¹⁵⁵ *Chronical Table* in: www.maryjones.us/hchron1.html (navštíveno 13. 3. 2015).

¹⁵⁶ Beda, *Církevní dějiny* (V., 7), str. 267-269.

¹⁵⁷ Sabine Baring-Gould a John Fischer charakterizují Caedwallu jako „*murderous monster*“. Baring-Gould, S., Fischer, J., *The Lives of the British Saint*, vol. II, London: 1908, str. 44, in: <http://archive.org/details/livesbritishsaints04fishgoog> (navštíveno 19. 6. 2014).

¹⁵⁸ *Anglo Saxon Chronicle* in: <http://www.britannia.com/history/docs/658-75> (navštíveno 13. 3. 2013).

¹⁵⁹ Spencer, R., *A Guide to the Saint's of Wales and the West Country*, Llanerch Enterprises, 1991, str. 19.

království s Mercii.¹⁶⁰ Naproti tomu starší historiografie ztotožňovala Cadfaela s Cadwalladerem.¹⁶¹ Příběh, který v jedné větě Nennius o tomto králi načrtává, je spíše ostudný, jakkoli neznáme žádné bližší okolnosti: „*Ale sám král Catgabail (Cadfael?), král Gwyneddu, vstal v noci, odešel, spolu se svou armádou, a proto byl nazýván Catgabail Catguommed.*“¹⁶² Údajné obviňování Cadwalladera ze zbabělosti (jež uvádějí např. Farmer, Toulson) se ve skutečnosti mohlo týkat odlišné osoby. Cadfael se asi objevuje i ve *Velšských Triádách* (68), kde je, jako prostřední ze tří králů, pocházejících z nevolnického stavu, uveden jakýsi „*Cadfael, syn Cynfeddwa z Gwyneddu.*“ Může být dáno špatnou informovaností autora nebo nedopatřením, že Cadfael se v Nenniově líčení objevuje až po zprávě Cadwalladerově skonu.

Z těchto skromných údajů nemůžeme sestavit přesnou chronologii Cadwalladerova panování. Za téměř jisté můžeme považovat, že nastoupil na trůn před otcovou heroickou smrtí (634), a je velmi pravděpodobné, že nevládl po roce 682, který je uváděn jako nejzazší termín jeho smrti.¹⁶³ Snad se zúčastnil, coby jeden z nejmocnějších velšských králů nešťastné bitvy proti Wessexu (658). Za jeho panování dosud v Gwyneddu existovala specifická duchovní kultura britské církve, ačkoli zlatý věk keltských světců už pozvolna míjel. Synoda ve Whitby, k níž došlo během Cadwalladerova života (nebo v roce jeho smrti?), na keltskou spiritualitu ve Walesu zřejmě tehdy ještě vliv neměla.

8.3. Velšské Triády

Velšské Triády jsou středověké literární pomůcky pro básníky, které spojují do trojic podobné osoby (mýtické, legendární i historické) a události. Zachovaly se v různých verzích, z nichž nejstarší (*Peniart 16*) pochází z 13. století. Už dříve jsem z nich citoval, teď se zaměřím na výskyt Cadwalladerovy osoby v těchto sbornících.

„*Tři zlatem opásaní (zlatem spoutaní) ostrova Británie: Rhiwallon „Janovcové vlasy“, Rhun, syn Maelgwnův, a Cadwaladyr Blahoslavený. To jest, jim bylo dovoleno nosit zlaté řemeny kolem svých paží, hrdla a kolen, a tím jim byla udělena královská výsada v každém kraji a na každém panství na ostrově Británie.*“ (*Triáda 28/17*) Dále je ještě vysvětlováno, jak

¹⁶⁰ Heslo *Cadfael Cadomedd* in. http://en.wikipedia.org/wiki/Cadfael_Cadomedd_ap_Cyfeddw (navštíveno 17. 3. 2015).

¹⁶¹ Baring-Gould, Fischer, *The Lives*, str. 43.

¹⁶² Nennius, *Historia Brittonum*, 65.

¹⁶³ Geoffrey z Monmouthu ovšem zasazuje jeho smrt v Římě až do roku 689 (viz níže).

pro jejich neobvyklou výšku museli být důmyslně přivazováni na koně, aby na nich dokázali cestovat. Krom toho, že šlo o významné panovníky, dozvídáme se tedy i o jejich fyziognomické zvláštnosti.

Triáda 76. „(...) Třetím byl Cadwaladyr Blahoslavený, jenž poskytl útočiště ve své zemi, se všemi jejími statky, těm věřícím, kteří uprchli před nevěřícími Sasy, hodlajícími je usmrtit.“

V dobách Cadwalladerovy vlády byla anglosaská království do značné míry pokřesťanštěna a vedena pokřtěnými králi (nebo sympatizanty s novou vírou, jako gewisský Caedwalla), kromě Mercie, jejíž pohanský král Penda (spojenec Cadwalladerova otce), podle Bedova podání, „nebránil, aby se mezi jeho lidem, to znamená v národě Merciu, hlásalo slovo Boží těm, kdo je chtěli poslouchat. Ba spíše nenáviděl a s pohrdáním hleděl na ty, o nichž věděl, že přijali víru v Krista, ale jako věřící nejednají. Říkal, že ti, kdo odmítají poslouchat boha, v něhož věří, zaslouží opovržení a že jsou to ubožáci.“¹⁶⁴ Tím ovšem ještě není vyloučeno, že k takovému vstřícnému a vpravdě křesťanskému přijímání ze strany gweneddského panovníka nemohlo dojít, ať už jednorázově nebo průběžně během celé jeho vlády.

Mezi třemi osudovými pohlavky na ostrově Británie (*Triáda 49/53*) je uváděn i ten, který dal „*Golyddan bard Cadwaladyrovi Blahoslavenému.*“ Dále se dozvídáme, v *Triádě o třech nešťastných ranách sekerou do hlavy (48/34)*, že jednou z nich byla „...rána do hlavy *Golyddana Básníka*“, a ve sdílnější verzi se dozvíme i důvod: „...rána sekerou do hlavy barda *Golyddana, protože udeřil Cadwaladyra Blahoslaveného dlaní své ruky.*“ A pro upřesnění je ještě uveden i pachatel útoku na násilnického barda: „*Druhým byl dřevorubec z Aberffraw, který udeřil Golyddana sekerou do hlavy.*“ (*Triáda 47/33*) Celý příběh je, jak se zdá, ztracený, nedovíme se, co mohlo vést Golyddana k opovázlivému činu vůči králi, stejně jako pro nás zůstává záhadou bardovo usmrcení – šlo o vědomou pomstu prostého muže za potupení krále, o náhodný čin, vysvětlený dodatečně jako trest za nestoudnost, nebo snad ránu sekerou inicioval (ne-li přikázal) dotčený král? Aberffraw na Anglesey se, o řadu desetiletí později, po vymření přímých mužských potomků krále Maelgwna, stalo hlavním městem království Gwynedd. Má-li to s tímto příběhem nějakou spojitost, je však spíše nepravděpodobné.

¹⁶⁴ Beda Ctihodný, *Církevní dějiny* (III., 21), str. 166.

9. Cadwallader Fendigaid – osoba mesiánská

V období po své smrti – či po opuštění království – se proměnil Cadwallader v představách Velšanů v hrdinu, který se v budoucnu vrátí, po krvavých bojích vyžene z Británie Anglosasy a nastolí spravedlivý řád. Nebyl jediným, naděje se upínaly jak k osobám nesporně historickým (např. Owein Lawgoch), tak k osobám historicky velmi pochybným (Artuš).¹⁶⁵ V taliesinovské básni *Proroctví o Británii* je s vítězstvím nad nepřáteli Britů dokonce spojován i častěji zmiňovaný hlavní velšský světec Dewi, potomek mocných válečníků – jeho matka Nonn byla prý vnučkou samotného Uthera (*Vthyr*) Pendragona.¹⁶⁶ Mesiánské vize cadwalladerovské jsou obsaženy ve středověké velšské poezii.

9.1. Myrddinova proročká poezie

V *Černé knize carmarthenské*, v rukopise z poloviny 13. st., nacházíme zaslíbení o Cadwalladerově návratu v básních *Břízy* (XVI.), *Jabloně* (XVII.) a *Pozdravení* (XVIII.), složené asi o dvě-tři století dříve. Na více místech se vyskytují v *Knize Taliesinově*, kde nejdůležitější skladbou, v níž je tento Osvoboditel připomínán, je výše zmiňované *Proroctví o Británii*, dále ještě v *Červené knize hergestské*, ve fiktivním dialogu Myrddina s jeho sestrou-dvojčetem Gwenddyd (kol. r. 1100).

V básních z *Černé knihy carmarthenské* je vypravěčem naříkající šílenec, psanec bloudící Caledonským lesem (*coed Celyddon*) a věstící budoucí události, jehož jméno se traduje jako Myrddin Wyllt (*Merlinus Silvestris*).¹⁶⁷ Je spojován s bitvou u Arfderyddu, v níž se utkala vojska krále Gwendoleaua s vojskem jeho bratranců Peredura a Gwrgiho z Efracgu (York). V *Annales Cambriae* se k roku 573 uvádí:

„*Bitva u Arfderyddu mezi syny Elifferovými a Gwendoleauem, synem Ceidiovým, v kteréžto bitvě Gwendoleau padl, Myrddin zešlel.*“¹⁶⁸

Nora Chadwick¹⁶⁹ upozorňuje na sotva přehlédnutelnou příbuznost šílenství Merlinova se způsobem života, který vedl podle irského podání král Suibhne Geilt poté, co uprchl z bitvy u

¹⁶⁵ *Mab Darogan* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Mab_Darogan.

¹⁶⁶ *Mostyn MS 117*.

¹⁶⁷ K přízvisku *Wyllt* (příp. *Gwyllt*, *Willt*) připomínám dvě osoby z mytologického příběhu *Jak Kulhwch dostal Olwen* – Kyledyra Willta, který zešlel poté, co mu strážce d'áblů Gwynn, syn Nuddův, dal pozřít srdce jeho otce, a Kynedyra Willta, který byl „devětkrát divočejší než nejdivočejší zvíře v horách“ in: *Mabinogi*, str. 111, 119-120.124, 157.

¹⁶⁸ *Annales Cabriae* in www.fordham.edu/Halsall/source/annalescambriae.asp (navštíveno 13. 3. 2015).

¹⁶⁹ Chadwick, *The Age of the Saints*, str. 105-111.

Moyry v roce 637. Spatřuje tu příklad extrémní askeze východního (syrského) typu, praktikované mnichem, žijícím v korunách stromů (řecky se tomuto druhu svatých mužů říkalo *dendritai*) a pasoucího se, živícího se pouze rostlinami (takzvaní *boskoi*). Nebylo by jistě vyloučené, že se Suibhne (a podobně Myrddin) za neblahou bitvu cítil nějakým způsobem zodpovědný, a přijal těžké pokání na odčinění viny.

Jinou teorii předkládá August Hunt v článku *Spirit of the Wood*.¹⁷⁰ Myrddinovo jméno je údajně složené ze slov MYR – přízrak, duch, skřítek a DYN – člověk. Šlo by pak o neklidně bloudící duši bojovníka, padlého v bitvě. Báseň *Rozhovor Myrddina a Taliesina*, stojící na počátku *Knihy Taliesinovy*, pak napovídá, že Caledonský les hraje úlohu Jiného světa, místa, kam odcházejí duchové:

Myrddin

„Sedmero hrdinů v bitvě zešílelo (lépe: stalo se přízraky),
do lesa Caledonského uprchlo.“¹⁷¹

Myrddin (*myrddin*) tak bloudí zalesněným podhůřím Eildon Hills, na jehož prostředním vrchu se nachází mohyla (*cairn*) z doby bronzové, tzv. „Merlinova kaple“, dost možná chápaná jako brána do Jiného světa.¹⁷² Takový neklidný přízrak může pak vstupovat i do žijících jedinců a jejich ústy pronášet věštby. K tomu ukazuje i podivná bytost *hwyfleian* („šedý poutník“), která promlouvá v Myrddinových (myrddinovských) básních.¹⁷³ Lidové představy o pozemské potulce duchů a o jejich přebývání v „dutých kopcích“ byly ostatně i v křesťanském středověku v západní Evropě hojně rozšířené.¹⁷⁴

Básně samotné však byly složeny až v rozmezí 9.-12. století,¹⁷⁵ a nepocházejí tedy z doby, do níž je zasazen – a stále znovu zasazován – „historický“ Merlin.

9.2. Myrddinova proroctví o Cadwalladerovi

Zde si uvedeme některá místa z myrddinovských proroctví o návratu krále Cadwalladera (a Cynana, jehož identitě se budeme věnovat na závěr práce).

¹⁷⁰ Hunt, A., *Spirit of the Wood* in: <http://www.vortigernstudies.org.uk/vortigernhomepage.html> (navštíveno 14. 3. 2015).

¹⁷¹ *The Dialogue of Myrddin and Taliesin* in www.maryjones.us/ctexts/bbc01.html (navštíveno 15. 3. 2015).

¹⁷² Tři vrchy Eildon Hills jsou ve skotském folklóru spojeny také s pověstmi o nadpřirozeném vojsku krále Artuše, které v nich přebývá, k čemuž nacházíme četné evropské obdoby – u nás je to například svatováclavské rytířstvo v Blaníku.

¹⁷³ Hunt, A., *Spirit of the Wood*.

¹⁷⁴ K celé problematice více: Lecouteux, C., *Přízraky a strašidla středověku*, Volvox Globator, 1997.

¹⁷⁵ *Black Book of Carmarthen* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Black_Book_of_Carmarthen.

„Hwyfleian prorokuje,
příběh, který pak přijde.
Berla zlatá, znamení udatnosti,
předána bude slavným Dračím Králům.
(...) Před dítětem jasným a smělym
se Sasové skloní, bardům bude se dařit.“¹⁷⁶

„Dračí králové“ je označení zřejmě vrcholně čestné. Drak zde symbolizuje kladnou sílu, což lze naopak pokládat za krajně nepravděpodobné v případě, kdy Gildas oslovuje gwyneddského vladaře Maelgwna *insularis draco* („ostrovní drak“). Drak, jako symbol Velšanů, bude později spojován právě s Maelgwnovým potomkem Cadwalladerem v básni z *Knihy Taliesinovy – Věrně tam se mnou bude římský přítel* („slavná ochrana draka brytonského lidu“),¹⁷⁷ možná ještě starší zmínka o tomto mytologickém tvorovi ve velšské poezii („rudý drak, *palladium Faraonovo*“) se vyskytuje v *Písni o Maelderwovi z Knihy Aneurinovy*¹⁷⁸ (kol. roku 600?) a je spojena s oním konkrétním místem v Gwyneddu, kde byli – podle *Mabinogi* - zakopáni králem Lludem dva draci.¹⁷⁹ Ačkoli netvrdím, že tu musí být přímá souvislost, připomínám, že nachové draky používali jako své insignie pozdně římscí císařové.¹⁸⁰ Kdo je tím „dítětem“, či „chlapcem“ (*maban* - evokuje ovšem i vlastní jméno mytologického hrdiny Mabona), je otázka otevřená.

„Sladká jabloni barvy karmínové,
vyrostlá, ukrytá v lese Caledonském,
kvůli mužům, po tvých plodech dychtících. Hledají marně,
dokud nepřijde Cadwalladr z porady od Rhyd Rheonu.“¹⁸¹

„A prorokují dvě spravedlivá knížata,
ona přinesou mír mezi nebesa a zemi –

¹⁷⁶ *Appletrees* in. www.maryjones.us/ctexts/bbc.17.html (navštíveno 20. 3. 2015).

¹⁷⁷ *Truly there will be a to me Roman friend* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/t53.html>.

¹⁷⁸ *Lay of Maelderw* in. www.maryjones.us/ctexts/a05.html (navštíveno 20. 3. 2015).

¹⁷⁹ *Mabinogi*, str. 88.

¹⁸⁰ „...jeho samého (tj. Constantia II.) obklopovaly korouhve s obrazy draků utkaných nachovými nitěmi a připevněných na hrotech zlatých tyčí, jež byly posázeny drahokamy. Drakům pronikal vzduch jejich širokými ilamami, a proto syčeli, jako by byli podrážděni, a jejich ocase se vzadu vlnily ve větru.“ Ammianus Marcellin, *Dějiny římské říše za soumraku antiky* (16, 10) cit in: Clauss, M., *Konstantin Veliký*, Praha, 2005, str. 9.

¹⁸¹ *Appletrees*.

*Cynan a Cadwalladyr, dva dokonalí Velšané.
Obdivuhodné budou jejich poradní sněmy.
Zákony (budou platit) v zemi, strasti vymizí.*¹⁸²

Básně vidí budoucnost po Cadwalladerově návratu optimisticky, *Jabloně* například takto:

*„ Všichni Britové se zaradují, rozezvučí se radostně rohy.
Prozpěvování písní štěstí a míru!*¹⁸³

Ale *Rozhovor Myrddina s jeho sestrou Gwenddydd* pohlíží dál, a nahlíží i neodvratný konec tohoto „zlatého velšského věku“:

Gwenddydd
(...)
„Co přinese Cadwalladyrovi smrt?“

Myrddin
*„Kopí ho probodne,
jež z dřeva loď bude vyrobeno.
V onen den potupeni budou Velšané.“*

Gwenddydd
*„Neodvracej se ode mne,
neotáčej se s nelibostí
– jak dlouho bude vládnout Cadwalladyr?“*

Myrddin
*„Tři měsíce a dlouhé roky,
plných tři sta dní,
s mnoha bitvami vládnout bude.“*¹⁸⁴

¹⁸² *Greetings* in: www.maryjines.us/ctexts/bbc.18.html (navštíveno 20. 3. 2015).

¹⁸³ *Appletrees*.

Časový údaj o Cadwalladerově eschatologické vládě je velmi neurčitý, a zpráva o králově druhé smrti prostřednictvím kopí (oštěpu?) také zůstává záhadná. Hérou, kteří jsou probodeni kopím, je celá řada a – i když odhlédneme od Ježíše z Nazareta (J 19,34) – nalezneme tak např. ve Walesu božského Llew Llaw Gyffese (který, ovšem až po svém vyléčení/vzkříšení, pak sám vrátí úder kopím svému sokovi Goronwy). A lidských hrdinů, kteří takto zahynuli, je jistě bezpočet. Nelze tedy z této ojedinělé zprávy nic vyvozovat. Ze zarámování slok o Cadwalladerovi pak je zřejmé ještě tolik, že k jeho návratu dojde po vládě Jindřichova (I. nebo II.?) syna, a když skončí Cadwalladerův čas, přijde jakýsi Cyndu.

10. Cadwallader Feindigaid v díle Geoffreye z Monmouthu

Velšský (původem) klerik Geoffrey z Monmouthu (z. 1154/55), pozdější biskup z Llanelwy, je autorem *Dějin britských králů*, sestávajících z dvanácti knih, v nichž popisuje historii panovníků Británie, počínaje mýtickým Aeneovým pravnukem Brutem, a konče právě Cadwalladerem. Dílo vzniklo v roce 1137 a – podle Geoffreyovy předmluvy – se jednalo o překlad britského (nebo bretaňského) rukopisu, což bylo častěji zpochybňováno.¹⁸⁵ Velká část hrdinů této knihy je mýtická, a ani tam, kde se píše o skutečných osobách, se informace vždy neshodují s tím, co známe z dřívějších pramenů. Nicméně, Geoffrey zde podává, zřejmě jako první, ucelený příběh Cadwalladerova života (XII., 14-18).

Dozvídáme se, že nastoupil na trůn hned po přirozené (ale srv. Nennius, *Historia Brittonum* 64) smrti svého otce, a po dvanáctileté vládě, když ochořel, vypukla v zemi anarchie a občanská válka, následovaná hladomorem a pak morem, před kterým gwyneddský král uprchl na dvůr bretaňského vladaře Alana. Když morem vylidněnou Británii obsadili Sasové, hodlal se vrátit, ale bylo mu Bohem přikázáno, aby vykonal pouť do Říma, protože čas osvobození ostrova ještě nenastal. Nadvláda Sasů potrvá, „*dokud Britové neshromáždí své relikvie a nepřinesou je z Říma zpět do Británie. Až budou odhaleny i zbylé ostatky světců, které ukryli před ničivými nájezdy barbarů, získají zpět ztracené království.*“¹⁸⁶ Po poradě s Alanem, při

¹⁸⁴ *The Dialogue Between Myrddin and His Sister Gwenddydd* in: www.maryjosec.us/ctexts/h01.html (navštíveno 21. 3. 2015).

¹⁸⁵ Ellis, P. B., *Keltové. První tisíciletí keltských dějin*, Praha 1996, str. 136-137, Samek, D., *Minulost a budoucnost Británie podle Geoffreyho z Monmouthu* in: Geoffrey z Monmouthu, *Dějiny britských králů*, str.5.-6.

¹⁸⁶ Geoffrey z Monmouthu, *Dějiny* (XII., 17), str. 204.

níž byly zkoumány i Merlinovy věštby, se odebral Cadwallader do Říma, kde z rukou papeže přijal svátost biřmování a tam také, roku 689, zemřel.

Cadwalladerův syn Ivor a synovec Ini se sice vypravili do Británie bojovat se Anglosasy, ale valného výsledku nedosáhli.

Za zajímavou – a snad pravdivou – informací zde můžeme považovat, že Cadwallader byl synem nevlastní sestry mercijského krále Pendy, pocházející po matce z wessexského kmene (či rodu) Gewissů. Je to ukázkový příklad pragmatického spojení mezi britskými a anglosaskými vládnoucími vrstvami.¹⁸⁷

Cadwalladerův syn se v rodokmenech uvádí i jako Iutgual (*Harleian MS 3852*), Idawl Iwrch (*Mostyn MS 117*) nebo Idwal Ivrch (*Jesus College MS 20*), ale nic bližšího se o něm z letopisů nedozvídáme. V *Rozhovoru Merlina se sestrou Gwenddydd* je za Idwalova nástupce označen jeho bratr Howel „Bílý Štít“, odjinud neznámý. K dějinám Gwyneddu od smrti Cadwallonovy po nástup Merfyna Vrycha (825-844) máme nedostatek písemných pramenů.

V jiné Geoffreyově knize, v *Životě Merlinově* (napsáno v letech 1148-1151), slyšíme proroctví, které vyřkne titulní hrdina ohledně Cadwalladerova návratu:

„Je to vůle Nejvyššího Soudce, že budou Britové bez království po mnoho let a zůstanou slabí, dokud na svém voze nepřijede z Bretaně Conan, a také velebný vůdce Velšanů Cadwallader. Vytvoří svazek, pevné spojení Skotů, Velšanů, Cornwallanů a mužů z Bretaně. Pak bude obnovena koruna původních obyvatel, předtím ztracená. Nepřítel bude vyhnán a čas Brutův se ještě jednou vrátí. Domorodci budou svá města spravovat v časech, kdy zákony budou posvátné. Přikročí k podrobení vzdálených králů a vyvinou mocné úsilí, aby tato království ovládli.“¹⁸⁸

Něco podobného nalézáme v myrdinové poezii – zajímavý je i zde důraz na dodržování zákonů při druhém příchodu Cadwalladerově. Čas Bruta, prvního krále, který ostrov dobyl na obřích monstrech a zcivilizoval ho, je tu ideálním zlatým věkem, který se má ještě jednou – v očekávané budoucnosti – zopakovat. Staletí mezi těmi časy jsou, v Geoffreyově podání, vyplněna obvyklými všedními událostmi a – jakkoli se v nich vyskytnou božské či

¹⁸⁷ Paralelu k tomu můžeme vidět ve sňatku northumbrijského vladaře Oswyho s rhegedskou princeznou Rhianmelt, vnučkou – již zmiňovaného - Edwinova křtitele Rhuna. Adam, D., *Flame in My Heart*, London, 1997, str. xix.

¹⁸⁸ Geoffrey of Monmouth, *The Life of Merlin* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/merlini.html> (navštíveno 7. 8. 2015).

polobožské osobnosti – je to věk krutosti a obvyklého bezpráví. Ani Cadwalladerova druhá vláda nebude ovšem prosta bojů, nebude to žádný „věk pokoje“ – jen se obrátí role a dobyteli budou utiskováni Britové.

Exkurs 2. Cynan

Už v myrddinovských básních jsme se setkali s Cadwalladerovým „spoluosvoboditelem“ Cynanem, který je v Geoffreyových spisech nazýván Conan(us). Jde o velice časté jméno v královských rodinách, takže je namístě otázka, o koho z korunovaných hrdinů zde jde.

Předně to může být Conan Meriadoc,¹⁸⁹ údajný synovec britského krále Octavia (4. st. po Kr.), jemuž císař Maximianus (historický Magnus Maximus) svěřil vládu nad Bretání poté, co do ní přivedl Brity. Conan si – aspoň podle Geoffreyova podání – vedl úspěšně:

„...armorické Brity velice sužovali Galové a Akvitánové, kteří proti nim podnikali četné výpady. Conan útokům odolával, porážku oplácel porážkou a srdnatě bránil zemi, která mu byla svěřena do správy. Když si vydobyl konečné vítězství...“¹⁹⁰

V *Mabinogi* se tento hrdina objevuje jako Kynan, bratr Makenovy manželky Elen, a syn vladaře Eudafa, syna Karadawgova.¹⁹¹

Někdy je za prorokovaného Cynana pokládán powysský král Cynon Garwyn, syn Brochvaelův,¹⁹² vládnoucí asi v polovině 6. století. Mnoho o něm není známo, pokud ovšem není totožný s Aureliem Conanem,¹⁹³ o němž poměrně nelichotivě píše Gildas jako o „lvíčeti“ a obviňuje ho – krom běžných zločinů (vraždy, smilstva, cizoložství, loupeže) – i z dychtění po „nespravedlivých občanských válkách“.¹⁹⁴

Z dalších Cynanů (Cynonů) lze ještě snad uvažovat o princí z Eiddinu (dn. Edinburg), jehož otec Clydno byl jedním z vládců, kteří podporovali knížete Elidyra v tažení proti gwyneddskému králi Rhunovi. Cynan ap Clydno se účastnil – kolem roku 600 - tažení

¹⁸⁹ Viz heslo: *Conan Meriadoc* in: en.wikipedia.org/wiki/Conan_Meriadoc (navštíveno 6. 3. 2015).

¹⁹⁰ Geoffrey z Monmouthu, *Dějiny* (V., 15), str. 92.

¹⁹¹ *Mabinogi*, str. 81-84. Je možné, že *Eudaf* (tj. „prolhaný jazyk“) je spíše nelichotivou přezdívkou, než vlastním jménem. Srv. *Eudaf Hen* in: http://www.celtnet.org.uk/gods_e/eudaf.html (navštíveno 2. 4. 2015).

¹⁹² *Armes Prydein Vawr*, poz. 12 in: www.maryjones.us/ctexts/t06.html (navštíveno 14. 3. 2015).

¹⁹³ Heslo *Aurelius Conanus* in: en.wikipedia.org/wiki/Aurelius_Conanus (navštíveno 7. 3. 2015).

¹⁹⁴ Gildas, *De Conquest of Britain*, 30.

britských válečníků proti Anglům. To pro Brity skončilo tragicky poblíž Catraethu. Bitvu zvěčnil bard Aneurin v básni *Y Gododdin*. Z jiné básně, Aneurinovi připisované, vyplývá, že Cynan krveprolití přežil.¹⁹⁵

V rodokmenu gwyneddských králů figuruje také „*Cinnan map Rotri map Iutgual map Catgualart*“¹⁹⁶. Tento Cynan byl tedy Cadwalladerovým pravnukem a – můžeme-li podle stručných informací soudit – nebyl to příliš úspěšný král. Za jeho vlády pustošil zemi dobytčí mor a v letech 812-816 občanská válka mezi ním a Hywelem, který se nakonec stal Cynanovým nástupcem. S Cynanem (pokud přijmeme jako věrohodné údaje z *Jesus College MS 20*, podle nichž pocházel Hywel z královského domu Rhos)¹⁹⁷, vymřel rod Maelgwnův po meči. Po Hywelovi se ujal vlády Merfyn Frych, syn Cynanovy dcery Essylt (*Etthil*)¹⁹⁸.

A ještě dvě události z doby kralování Cynana ap Rhodri stojí za zaznamenání - po úderu blesku vyhořelo Deganwy, tradiční sídlo gwyneddských vladařů,¹⁹⁹ roku 809 pak zemřel učitel (duchovní vůdce) bangorského mnicha-spisovatele Nennia, arcibiskup Elfodd (*Elfoddw, Elbotus*)²⁰⁰, který svým horlivým působením ve prospěch římských zvyklostí, zasadil významnou ránu dosud relativně svobodně se rozvíjející keltské církvi v Gwyneddu.

11. Závěr

„*Množství svatých ostrova Británie,
a Irsko podíl ušlechtilý.*“ (Elegie tisíce synů)²⁰¹

Keltská církev v Británii žila v 5.-8. století do určité míry nezávisle na římské církvi, v poměrech nabitých násilnými událostmi. Pěstovala vlastní tradice, které pokojně přebíraly a přetvářely to lepší ze starého pohanské náboženství. Zároveň rozvíjela bohatý duchovní život, mající svůj původ ve východním mnišství. Velký důraz kladla na skutky kajícího a laskavý

¹⁹⁵ „Z těch, kdož poháry s medovinou nesli, toliko tři se vrátili
- Cynon a Cadreith a Codlew z Cadnantu.“

The Gwarchan of Cynfelin in: www.maryjones.us/ctexts/a04.html (navštíveno 4. 1. 2015).

¹⁹⁶ *Harleian MS 3859: The Genealogie*.

¹⁹⁷ *Welsh Genealogies fom Jesus College MS 20* in: www.maryjones.us/ctexts/jesus20gen.html (navštíveno 7. 2. 2015).

¹⁹⁸ K Cynanovi ap Rhodri viz: heslo *Cynan Dindaethwy* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Cynan_Dindaethwy (navštíveno 18. 3. 2015).

¹⁹⁹ Osudová událost mohla, podle Roberta Vermaata, inspirovat Nennia k vyličení smrti dvou tyranů – Benlliho a Vortigerna - v hořících pevnostech. Oba vladaři se vzpírali autoritě antipelagiánského biskupa Germana (*Historia Brittonum* 34, 47). Vermaat, R., *Caer Guorthering*, in: www.vortigernstudies.org.uk/artcit/caerfen.htm (navštíveno 116. 3. 2015).

²⁰⁰ *Annales Cambriae*.

²⁰¹ *The Elegy of the Thousand Sons* in: www.maryjones.us/ctexts/t02.html (navštíveno 7. 8. 2014).

vztah k Božimu stvoření, cílem nebylo nic menšího než člověková *thesis*, zbožštění. V odkazu britských křesťanů můžeme nacházet určitou alternativu k „unavenému“ křesťanství západního světa, které v našich časech povážlivě balancuje mezi liberalismem a fundamentalismem. Existenciální nejistota, ve které Velšané v raném středověku žili, dala vzniknout určité formě mesiánského očekávání, jež se upínalo k rozličným královským osobnostem, historickým i mytickým.

Britské keltské křesťanství (potažmo jeho spiritualita) není dnes, jak se mi jeví, zdaleka tak populární jako irské. Svatý Patrik, svatý Columcille, svatá Brigita, jsou aspoň povrchně známi i těm, kdo se keltskou spiritualitou nebo dějinami blíže nezabývají. Jméno svaté Gwenfrewi – v anglosaské podobě Winifred – se dostalo do povědomí moderního čtenáře (a diváka) až s jedním ze série detektivních románů o bratru Cadfaelovi od Elis Peters *A morbid Taste for Bones* (1977, česky *Zázrak svaté Winifred*), a svatý Derfel se zviditelnil jako titulní hrdina artušovské trilogie – v češtině tetralogie – *The Warlord Chronicles* (1995/97, česky *Kronika válečnickova*) Bernarda Cornwella.

Cadwallader Fendigeid, jemuž jsem zde věnoval mimořádnou pozornost, nepředstavuje „typického“ keltského světce. Byl mírumilovným králem v pohnutém období neustálých kmenových válek, kdy se cenila statečnost a odpouštěla krutost, pokud jí podpírala – nebo aspoň následovala – zbožnost (viz Caedwalla). Svou smrt, ať už k ní došlo kdekoli a kdykoli, Cadwallader přežil v mesiánských představách velšského lidu o dobrém vladaři (spícím, zraněném), který se vrátí, až bude jeho lidu zle, a nastolí zlatý věk.²⁰² Ve vrcholném středověku ho zastínila artušovská legenda, docela zapomenut ale přece nebyl. Od něj, jako svého údajného předka, odvozoval svůj nárok na královskou korunu Jindřich Tudor, který se – po bitvě u Bosworthu v roce 1485 – zmocnil vlády nad Británií.²⁰³ A současná britská spisovatelka Sarah Woodbury o Cadwalladerovi napsala dva „fantasy“ romány – *The Last Pendragon* a *The Pendragon Quest*.

Čím může tento poměrně bezvýznamný král oslovit nás? A může vůbec? Jistě, byl zakladatelem dvou, dosud existujících, kostelů, které nesou jeho jméno v názvu – jsou to

²⁰² Nalézám tu určitou podobnost mezi Cadwalladerem a českým knížetem Václavem (z. 935?). Ani jeden z nich nebyl vojensky ambiciózním panovníkem, přesto se stali očekávanými osvoboditeli svého národa. Že Václav dosáhl pozice „dědice České země“, zatímco Cadwalladerovu památku ve velšské církvi zastínily jiné osobnosti (převážně mnišské), má možná – krom jiných faktorů – ten důvod, že gwyneddský král nezemřel mučednickou smrtí. Násilná smrt vladařů se těšila úctě obecného lidu – a tak se přemyslovský Václav (ale stejně např. Cadwalladerův současník sv. Oswald z Northumbrie a jiní) mohl stát populárním světcem středověké Evropy.

²⁰³ K tomu více: Tollafield, B., *Does Henry VII. Deserve to be considered the „Son of Prophecy“?* (17/12.2013) *The history Student* in: thehistorystudent.weebly.com/medieval/does-henry-vii-deserve-to-be-considered-the-son-of-prophecy (navštíveno 12. 3. 2015)

Llangadwaladr v Clwydu, a už zmiňovaný Llangadwaladr na Anglesey. V něm je na jednom z oken vyobrazen on sám, v královském rouše, třímající žezlo a jablko.²⁰⁴ Což vidím jako zajímavé pro historiky a turistické průvodce ve Walesu. To, v čem tkví Cadwalladerova obzvláštní aktuálnost, je – aspoň podle mého názoru – jeho angažovanost. Nemáme žádné bližší zprávy o modlitebním životě tohoto muže, ačkoli jej můžeme plným právem předpokládat, když k němu – jak jsme poznali z Monmouthova vyprávění – promlouval Bůh, a on Jeho hlas dokázal slyšet a poslechnout. Dozvěděli jsme se však z *Velšských Triád* pozoruhodnou (a snad i historicky věrohodnou) zprávu, že tento politický vůdce přijímal uprchlíky z jiných státních útvarů, kde byli pro své přesvědčení (víru) vystaveni pronásledování, a zajišťoval jejich materiální potřeby. To je, domnívám se, příklad a výzva nejen pro státníky dneška, ale pro všechny lidi dobré vůle, pro nás křesťany však především.

²⁰⁴ Spencer, *A Guide*, str. 19.

12. Použité zdroje:

12.1. Primární zdroje

- Annales Cambriae*, in: <http://www.vortigernstudies.org/artsou/annales.htm>
- Appletrees* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/bbcd17.html>
- Beda Ctihodný, *Církevní dějiny národa Anglů*, překlad Jaromír Kincl, Magdaléna Moravová, Praha: Argo, 2008
- Bonedd Seint Kymry* (Peniarth MS.45) in:
http://www.celticchristianity.infinitesoulutions.com/saint_genealogy.html
- Bonedd yr Arwyr Genealogies* in:
http://www.justwizard.com/Genealogy/Bonedd_yr_Arwyr.html
- Dialogue Between Myrddin and His Sister Gwenddydd* in:
<http://www.maryjones.us/ctexts/h01.html>
- Geoffrey of Monmouth, *The Life of Merlin* (překlad do angličtiny Basil Clarke, Cardiff: UWP, 1973, faksimile edited by Mary FEK Jones) in:
<http://www.maryjones.us/ctexts/merlini.html>
- Geoffrey z Monmouthu, *Dějiny britských králů*, překlad Jana Fuksová, předmluva Daniel Samek, Praha: Argo, 2010
- Gerald z Walesu, *Putování Walesem. Popis Walesu*, překlad Petr Šourek, Praha: Argo, 2008
- Gildas, *De Excidio Britanniae et Conquesti*, Six Old English Chronicles ed. a trans. JA Giles, London HG Bahn, 1848n in: <http://www.maryjones.us/ctexts/gildas01.html>
- Greetings* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/bbcd18.html>
- Harleian MS 3859: The Genealogies*, in: <http://maryjones.us/ctexts/genealogies.html>
- Chronical Table* (from 426-1211) in <http://www.maryjones.us/ctexts/hchron1.html>
- Mabinogi*, Brno: Zvláštní vydání, 1998
- Nennius, *Historia Brittonum*, Fordham University, in:
<http://www.fordham.edu/halsall/basis/nennius-full.asp>
- O God, God formation* in: <http://www.myryjones.us/ctexts/t05.html>
- Preiddeu Annwn*, (tr. Sarah Highley) in: <http://www.lib.rochester.edu/camelot/annwn.htm>
- Stanzas of the Graves* in: <http://www.maryjones.us/ctexts/bbc19.html>
- Suetonius Tranquillius, Gaius, *Životopisy dvanácti císařů*, Praha: SNKL, 1966
- Tacitus, *Letopisy*, Praha: Svoboda, 1975
- The Annals of Tigernach* in: <http://www.ucc.ie/celt/published/T100002A/index.html>

The Birch Trees in: <http://www.maryjones.us/ctexts/bbcd16.html>

The Dialogue of Myrddin and Taliesin in: <http://www.maryjones.us/ctexts/t01.html>

The Elegy of the Thousand Sons in: <http://www.maryjones.us/ctexts/t02.html>

The Gods of Romain Britain in: <http://www.roman-britain.org/romano-british-gods.htm>

The Life of Gildas by Caradoc of Llancarfan in:
<http://www.maryjones.us/ctexts/gildas06.html>

The Life of Gildas by the Monk of Ruys in: <http://www.maryjones.us/ctexts/gildas07.html>

The Life of Saint Cadog in: <http://www.maryjones.us/ctexts/cadog.html>

The Life of St Carannog (version one) in: <http://www.maryjones.us/ctexts/carannog1.html>

The Life of ST Carannog (version two) in: <http://www.maryjones.us/ctexts/carannog2.html>

The Life of St Deiniol in: <http://www.maryjones.us/ctexts/deiniol.html>

The Life of st Dubricius in: <http://www.maryjones.us/ctexts/dubricius.html>

The Life of Gildas (by Caradoc) in: <http://www.maryjones.us/ctexts/gildas06.html>

THE LIFE OF ST ILLTUD in: <http://www.maryjones.us/ctexts/illtud.html>

The Life of St. Ouddoceus in: <http://www.maryjones.us/ctexzs/oudoceus.html>

The Prophecy of Prydein the Great in: <http://www.maryjones.us/ctexts/t06.html>

Triad of Ynys Prydein in: <http://www.kingarthur.justwizard.com/Triads.html>

Truly there will be to me a Roman friend in: <http://www.maryjones.us/ctexts/t53.html>

Vita Sancti Bernichius in: <http://www.maryjones.us/ctexts/brynach.html>

Vita Sancti Kebii (version one) in: <http://www.maryjones.us/ctexts/cybi1.html>

12.2. Sekundární zdroje

Adam, David, *Flame in My Heart. St Aidan for Today*, London: TRIANGLE, 1997

Antalík, Dalibor, *Náboženství Keltů před christianizací*, Dingir 1/2002

Attwater, Donald, *Slovník svatých*, Vimperk: Papyrus, 1993

Avalon, Jones's Celtic Encyclopedia in: <http://www.maryjones.us/jce/avalon.htm>

Barbieri, Fabio, *Interlude: Lovocatus and Catihernus* in:
<http://www.vortigemstudies.org.uk/vortigernhomepage.htm>

Baring-Gould, Sabine, MA, Fischer John, BD, London *The Lives of the British saints. The Saints of Wales and Cornwall and Such Irish, vol. II.*, London, For The honourable Society of cymrodorion, by C.j.Clarc, 1908. in: <http://archive.org/details/livesbritishsai04fishgoog> (str. 43-45)

Beli Mawr, Jones's Celtic Encyclopedia in: <http://www.maryjones.us/jce/belimawr.html>

- Cadfael Cadomedd* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Cadfael_Cadomedd_ap_Cyfeddw
- Celtic Kingdoms of British Isles (Demetia)* in:
<http://www.historyfiles.co.uk/KingListBritain/CymruDemetia.htm>
- Celtic Kingdoms of British Isles (Gwynedd)* in:
<http://www.historyfiles.co.uk/KingListBritain/CymruGwynedd.htm>
- Clarusová, Ingeborg, *Keltské mýty: Člověk a jeho Jiný svět*, Praha: Vyšehrad, 2000
- Clauss, Manfred, *Konstantin Veliký. Římský císař mezi pohanstvím a křesťanstvím*, Praha: Vyšehrad, 2005
- Davies, Oliver, *Celtic Spirituality*, New York: Paulist Press, 1999 (str. 216–218)
- Eliade, Mircea, *Dějiny náboženského myšlení II.*, Praha: OIKYMENH, 1996 (str. 136)
- Ellis, *Keltové. První tisíciletí keltských dějin*, Praha: BRÁNA, 1996
- Eudaf Hen* in: http://www.celtne.org.uk/gods_e/eudaf.html
- Farmer, David Hugh, *Oxfordský lexikon svetcov*, Bratislava: Kaligram, 1996
- Field, PJC, *Gildas and the City of Legions*, Heroic Age, Issue 1, Spring/Summer 1999 in:
<http://www.heroicage.org/issues/1/hocg12.htm>
- Ford, David Nash, *Early British Kingdoms (EBK)* in: <http://www.earlybritishkingdoms.com>
 (David Nash) Ford's: *Early British Kingdoms (EBK)*, hesla „*Brychan Brychaniog*“, „*King Cunedda Wledig*“, „*King Einion Yrth*“, „*King Cadwallon Lawhir*“, „*King Maelgwn Hir*“, „*King Rhun Hir*“, „*King Iago*“, „*King Cadfan*“, „*King Cadwallon*“, „*King Cadwalladr Fendigaid*“, „*King Cynan Dindaethwy*“, „*King Merfyn Vrych*“, „*St Dewi*“, „*St Eleri*“ in:
<http://www.earlybritishkingdoms.com/index.html>
- Ford, David Nash, *28 Cities of Britain* in:
<http://www.britannia.com/history/ebk/articles/nenniuscities.html>
- Ford, David Nash, *The History of Bardsey Island of Gwynedd* in:
<http://www.britannia.com/celtic/wales/history/bardsey.html>
- Graves, Robert, *Řecké mýty*, Praha, Československý spisovatel, 2010
- Hollins, Blackbird, *Goddess, Saint and Ancestor – Elen of the Host* in:
http://www.traditionalharp.co.uk/Caer_Ferddwyd/articles/Elen.htm
- Hulse, Tristan Gray, *Three Saints, Two Wells and Welsh Parish* in:
http://people.both.aac.uk/liskmj/livingspring/sourcearchiv/ns6/ns6tgt_1htm
- Hunt, August, *Spirit of the Wood*, in: <http://vortigernstiesorg.uk/vortigernhomepage.html>
- Chadwick, Nora, *The Age of the Saints in the Early Celtic Church*, London: Oxford University, 1961 (str. 12-15, 92, 105-111, 133)
- Kingdom of Gwynedd* in: http://en.wikipedia.org/wiki/Kingdom_of_Gwynedd

Mab Darogan in: http://en.wikipedia.org/wiki/Mab_Darogan

Mabon, Jones's Celtic Encyclopedia in: <http://www.maryjones.us/jce/mabon.html>

Maponos, Jones's Celtic Encyclopedia in: <http://www.maryjones.us/jce/maponos.html>

Nayland, Carla, *Rhun, son of Urien*, Historical Fiction in:
<http://carlanayland.blogspot.cz/2013/10/rhun-son-of-urien.htm>

Owein fab Masen Wledig in: http://www.celtnet.org.uk/gods_o/owein.html

Saint Edeyrn in: http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Edeyrn

Seven Survivors Prydein, Jones's Celtic Encyclopedia in:
<http://www.maryjones.us/jce/survivors.html>

Sidhe, Jones's Celtic Encyclopedia in: <http://www.maryjones.us/jce/sidhe.html>

Spencer, Ray, *A Guide to the Saint's of Wales and the West Country*, Llanerch Enterprises, 1991

Thornton, David, *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 2004, in: http://en.wikipedia.org/wiki/Cynon_Garwyn

Tollafeld, Bruce, *Does Henry VII. deserve to be considered the 'Son of Prophecy'?*, *The History Student* 17/12.2013 in: thehistorystudent.weebly.com/medieval/does-henry-vii-deserve-to-be-considered-the-son-of-prophecy

Toulson, Shirley, *Keltský rok*, Praha: PRAGMA, 1998

Ventura, Václav, *Spiritualita křesťanského mnišství 1. Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoustého*, Praha: Benediktinské arcidiecézní opátství svatého Vojtěcha a svaté Markéty, 2006 (str. 178-181)

Vermaat, Robert, *Caer Guerthering* in:
<http://www.vortigernstudies.org.uk/artcit/caerfen.htm>

Vermaat, Robert, Speetjens, Annemarie, *Vortimer, son of Vortigern* in:
<http://www.vortigernstudies.org.uk/artfam/vortimer.htm>

Vlčková, Jana, *Encyklopedie keltské mytologie*, Praha: Libri, 2002.

Vopatrný, Gorazd, *Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita*, Brno: L. Marek, 2002

Vopatrný, Josef Gorazd, *Keltské křesťanství*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010

de Waal, Esther, *Svět byl stvořen celý. Znovuobjevení keltské tradice*, Brno: CDK, 2000.

Ware, Kallistos, *Cestou orthodoxie*, Praha: Sít', 1996

Wise, Caroline, *Elen of the Ways. Part Two*, in:
<http://www.andrewcollins.com/page/articles/elen.htm>

